خلاصهٔ تاریخ عمومی

اوچنچی قسم

قرون جدیده تاریخی

جزء ٦

اثر حارث فیضی زاده چستاپولی

طبع بمصاریف

مكتبة الشركة

КАЗАНЬ.
ГОРОДСКОЙ ПАССАЖЪ.
Лито-Типографія И. Н. Харитонова.
1904

خلاصهٔ تاریخ عمومی

اوچنچی قسم

قرون جدیده تاریخی

طبع بمصاریف

مکتبة الشرکة

خاریطونوف مطبعه سی

قزان.

Дозволено цензурою. С.-Петербургъ, 31 Декабря 1903 г.

КАЗАНЬ.

ГОРОДСКОЙ ПАССАЖЪ.

Лито-Типографія И. Н. Харитонова.

1904.

سحیفه لربز
t.me/sehifeleribiz
www.g2kzn.org/sehife
u.u8686@gmail.com

Саратовская областная выставка 1899

Саратовского губернского земства

ТАТАРСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ

بسم الله الرحمن الرحيم

مقدمه

قرون وسطی نهایتلرنده بولغان بعض سببلر ایله اهالینینگ معارف وفنونگه رغبتلری آرتدی، فکرلری آچلدی، مذاهب جدیده فرقه‌لری ظهور ایتدی. بناءً علیه پاپالرنینگ حیثیت واعتبارلری قالمادی.

اوّللری آوروپانینگ هر طرفنده دره بکلک اصولی بار ایدی. صوڭره‌لری دره بکلر امحا ایدیلوب مستقل حکومتلر قائم بولدی. علم ومعرفت فوق العاده ترقی ایتدی اوّلده مجهول بولغان کوب نرسه‌لر اختراع قیلندی ممالک جدیده کشف ایدلدی. الحاصل وقوعات تاریخیه اوّلکی وقوعاتقه قاراغانده بشقه بر حالده ظهور ایتمگه باشلادی. بوجهتله علم تاریخ قاشنده اوّلکی وقوعات برله صوڭغی وقوعاتنی بر برندن آیرمغه لزوم کوریلدکندن شول وقتلرده زور وقوعاتدن صانالغان عثمانلیلر طرفندن استانبولنینگ فتحی تاریخی (۱۴۵۳) قرون وسطی‌نینگ نهایتی اعتبار ایدیلوب بوندن صوڭره بولغان وقوعاتنی قرون جدیده تاریخندن اعتبار ایتمک مؤرخلر قاشنده عادت بولوب قالمشدر.

„Изобрѣтенiе и морскiя открытiя“.

اختراعات وکشفیات جدیده

(۱۴۵۵=۱۵۲۱)

کاغد اختراعی — قرون وسطی نڭ نهایتنده قرون جدیده نڭ ابتداسنده اوّلدن معلوم بولمغان بر نیچه تورلی صنعت وهنرلر میدانغه چقوب، مملکتلر تابلوب احوال انسانیه تاریخنده بیك زور تبدل واقع بولدی. بو ندای اشلرنڭ باشلیجه‌لری چوپرکدن کاغد یاصامق، کتاب باصمق، پوصله استعمال ایتمك، پورخ یاصامق آمریقا قطعه‌سنی کشف ایتمك کبی اشلردر.

قرون اولی‌ده یازو ایچون طاش لوحه‌لر استعمال ایدرلر ایدی. صوکره‌لری باقرلوحه‌لر استعمال ایتدیلر. بر وقتلرده آغاچ یاپراقلرینه، حیوان تیریلرینه یازدیلر. یاپراقلرغه یازمق اصولی مصرده اختراع ایدلمش ایدی. پاپیروس تسمیه قیلنغان اولن یاپراغون بر برلرینه یالغاب یازارلر ایدی. تیریگه یازو اصولی آناطولیده پرغامه ولایتنده اختراع قیلندیغندن یازو ایچون استعمال قیلنغان تیریلرگه „پرغامن“ دیرلر ایدی. قرون وسطی‌ده کتابلر پرغامن اوزرینه یازیلور ایدی. پرغامن استحصالی مشکل هم قیمتلی بولغانلقدن بوڭا یازلغان کتابلر بیك قیمت صاتله ایدی. لکن مسلمانلر علوم وفنون برله بیك زیاده اشتغال ایتمکه؛ باشلغاچ کتابلر یازمق ایچون کوب کاغد کیراك بولغانلقدن کاغدنڭ اصلاحی چاره‌سنده ذهن یبارمشلردر. بو وجهله ابتدا سمرقند شهرنده یفکدن، صوکره شامده ماموقدن، اندلس‌ده کتن‌دن کاغد اعمال ایدلمشدر. یفکدن یاصالغان کاغد قیمت بولوب، ماموقدن یاصالغان یومشاق بولغانلقدن یازو ایچون فائده‌لی بولماسه‌ده کیتن کاغد یاصالغاچ کتاب یازمق خصوصنده هرجهتچه سهولت حاصل بولدی. آوروپالیلرنڭ عربلردن آلوب استعمال ایلدیکلری برنچی کاغد شول کتن کاغد بولوب صوکره‌لری چوپرکدن یاصی باشلامشلردر. چوپرکدن یاصالغان کاغدنڭ نقلغی، ارزانلغی یازوغه اوڭایلغی سببلی هرطرفده استعمال ایدلمگه باشلادی. آز زمانده کتابلر کوبایوب اوّلکیگه قاراغانده بهاسیده آرزانلاشدی. بو نوع چوپراك کاغد اختراع قیلنماسه ایدی کتاب باصمق اصولندن ده برفائده حاصل بولماز ایدی.

اصول طبع. — بر نوع باصماچیلق بولغان مهرلی بیك ایسکی زمانلردن بیرلی موجود بولسه‌ده‌کشی اسملرینی کاغداوزرینه توشرمکدن عبارت‌ایدی. قرون وسطی‌ده بو نوع صنعت بر آز ترقی ایتدی. خرستیانلرچه عزیز تانلغان بعض آدملرنڭ رسملری مهر صورتنده طاقته‌اوزرینه قازیلوب ازومی قدر باصلمغه باشلغان ایدی. صوکره‌لری بوندای آدملرنڭ ترجمهٔ حاللری رسملری آستینه یازیلوب باصلمغه باشلادی شولای‌ده بولسه بو اصولده‌کتاب باصمق ممکن دگل‌ایدی. چونکه کتاب‌نڭ هر بر صحیفه‌سی ایچون آیرم، آیرم قالپلر یاصامق لازم بولوب بیك بهالی توشه‌ایدی. بر کره‌کتاب باصلغاندن صوڭ قالپلر اشکه یارامیه‌چق ایدی. قرون جدیده ابتداسنده بوکونگی اصول طبع ایجاد ایدیلوب افکار انسانیه‌نڭ فنون ومعارف‌نڭ ترقیسنی موجب بولدی. بوکونگی اصول‌طبع‌نی ایجاد ایتمك شرفینه نائل بولغان ذات (ژان غوتنبیرغ) در.

ژان غوتنبیرغ رین نهری ساحلنده مایانس شهرنده تولدایتمش ایدی. مذکور اصولی رسم وترجمهٔ حال باصماچیلغی برله مشهوردر. بو نوع باصماچیلق‌نڭ فائده‌سی مشقتینه نسبة آز بولدیغندن غوتنبیرغ هنرنی اصلاح ایتمك چاره‌سنی فکر ایدوب آیرم، آیرم حرف قالپلری یاصاب بوحرفلردن کلمه‌لر، کلمه‌لردن سطرلر، سطرلردن صحیفه‌لر تشکیل ایتمکدن عبارت بولغان بوکونگی اصول طبعنی تصور ایتمشدر.

غوتنبیرغ اوزی فقیر بولوب تصورینی قوه‌دن فعلگه چقارمق سرمایه‌گه محتاج بولدیغندن فاؤست اسمنده بر ساعتچی برله شرکت (قومپانیه) عقدایلمش ایدی. فاؤست سرمایه بیره‌چك غوتنبیرغ مطبعه آچوب اشلته‌چك، کتاب باصمقدن حاصل بولغان فائده‌اورتاق بولاچق ایدی. غوتنبیرغ بو وجهله مایانس شهرنده مطبعه تأسیس ایتدکدن صوکره (۱۴۵۵) نچی یلی لاتینچه بر بیبلی باصوب چقارماغه موفق بولدی. بو بیبلی قول برله یازیلغان کتابلرغه قاراغانده بیك آرزان صاتلدیغندن آز زمانده تمام بولدی. باصمه‌چیلق نڭ اهمیتنی هر کس آڭلادی. مذکور بیبلی تکرار طبع ایدلدیکی کبی خلق آراسنده معتبر بولغان باشقه کتابلرده طبع ایدلمگه باشلادی. بناءً علیه بر نچی مطبعه‌نڭ مؤسس‌لرینی ممنون ایده‌چك قدر فائده بیره‌چکی آڭلاشلدی. بو زمانده غوتنبیرغ

برله فائوستنڭ شرکتینه شفر اسمنده بر آلتنچیده اشتراك ایتکان ایدی.
شفر آغاچ حرفلر یرینه معدنی حرفلر اعمال ایتمکنی تصور ایلدیکی کبی باصلغان کتابلرنڭ یازوی بوزولماق ایچوندە بر نوع قارا ایجاد ایلمش ایدی. فائوست غوتنبرغدن بشقه شفر برله گنەدە اش قیلماق ممکن بولغانینی کورگاچ شفرگه قزینی بیردی غوتنبرغنی مطبعەدن چقارماغه وسیله بولسون ایچون مطبعه آچمق اوزره بیرگان آقچەسنی طلب ایتمکه باشلامشدر. بوجهتله اشلری محکمه‌گه توشوب فائوست فائدەسنه حکم ایدلمش، غوتنبرغ مطبعەدن چقارلمشدر.
غوتنبرغ بوندن صوگرده بر باینڭ معاونتی برله کچکنه بر مطبعه آچمغه موفق بولسەده فقر وضرورتی نهایت درجەده بولغانلقدن هنرنی ترقی ایتدره آلمایچه بیك زیاده مضایقه ایچنده وفات بولمش، شوندای بر موجدنڭ قیمتنی عصرداشلرندن تقدیر ایدوچی بولمامشدر (۱۴۶۵). مع مافیه باصماچیلق کیری قالمادی. فائوست برله شفرنڭ مطبعەسی کوندنکون ترقی ایلدیکی کبی بونلرنڭ مطبعەسنده طوروب چقغان خدمتچیلر باشقه طرفلرغه کیدوب مطبعه آچدقلرندن باصمەچیلق صنعتی بیك آز زمانده آوروپانڭ هر طرفینه طارالمشدر. (لکن ممالك اسلامیەدەگنه اون سکزنچی عصر ابتداسنه قدر مطبعه آچلمامشدر. اون سکزنچی عصر ابتداسنده سلطان احمد ثالث زماننده ممالك عثمانیەگه باصمەچیلق ابراهیم نام بر مهتدی مجار معرفتی برلەکرگان بولسەده بر عصر قدر استفاده ایدیلمامشدر).
باصمەچیلق آرقاسنده آز زمانده کتابلرنڭ عددی کوبایدی. قول برله یازیلغانغه قاراغانده بیك آرزان صاتلماغه باشلادی. فقیرلر ایچونده کتاب آلمق ممکن بولدی. (کتابلرنڭ انتشاری برله خلق آراسنده علوم ومعارفده انتشار ایلدی یعنی هرکسنڭ فکری آچلماغه باشلادی).
پوصله (*) وداری. — اوّللری کمیلر دڭز اچلرینه کیته آلمیلر ایدی یوللرنی یوغالتماق ایچون ساحلدن آیرلمازلر ایدی آیاز تونلرده یولدزلرغه قاراب یورسەلرده بلوط کونلرده یوری آلمیلر ایدی. پوصله یعنی قومپاس ایجادی دڭزلرده

(*) بوصله برقوتی ایچنده قاعدەسنه عمود برمیل اوزرنده حرکت ایدر مقناطیسلانمش برابرەدن عبارت بر آلتدرکه بو آلت بر سطح مستوی افقی اوزرینه قویلسه ابرەسینڭ بر اوچی دائما قطب شمالینی کورستور.

سیاحت نڭ ترقیسنی موجب بولدی. پوصله ابتدأ چینلولر طرفندن ایجاد ایدیلوب عربلر واسطه‌سی برله آوروپاغه داخل بولدی. آوروپالیلردن ایڭ اوّل جنوبی ایتالیانڭ (آمالفی) شهری کیه‌چیلرندن (فلاوٝیو) اسمنده برسی اهل صلیب سفرلرنده استعمال ایلمشدر. (آوروپالیلر آراسنده پوصله‌نڭ استعمـالی شایع بولغاچ دڭز ایچلرینه طوغری سیاحت ایتمکدن هیچ مانع قالمیوب قطعات جدیده‌نڭ کشفنی موجب بولدی).

ینه شول زمانلرده پورخ ایجاد قیلنوی فن حربنڭ اوزگرمکینه سبب بولدی. پورخ نڭ موجدی معلوم دگلدر. چینلیلر طرفندن ایجاد ایدلدیکی ظن ایدلسه‌ده آلمانلر اون دورتنچی عصرده (بارتولت شوٝارج) اسمنده آلمانیالی بر راهب طرفندن ایجاد ایدلگانلکنی روایت ایده‌لر. بارتولت شوٝارج آلتون یاصامق ایچون اوغراشوب وقت ضایع ایتکان کیمیا گیرلردن ایه‌ش. گویا شوٝارج اوت قابزغان چاغنده یاننده بولغان کیلی ایچنه چاتقی (اوچقون) توشکان کیلی نڭ ایچنده تویلگان کوکرت، کهرچله وکومر مخلوطی بار ایکان درحال اوت قابنوب کیلی نی یارطلای قاپلاغان طاشنی کوتاروب طاشلاغان ایه‌ش. صوڭره ینه شول تجربه‌سنی اجرا ایدوب قاراسه عین حال کورلمشدر. شول وجه‌له پورخ یاصامق ایچون لازم بولغان ماده‌لرنی بلگاچ آلت ناریه اعمال ایدلمشدر. ایڭ اول یاصالغان آلت ناریه کیلی کبك قصقه کوبه‌کلی بر نرسه ایدی ایچنه پورخ صالوب اوستینه طاش پارچه‌لری قویغاچ پورخقه اوت تورتوب آتالر ایدی. صوڭره‌لری کوبه‌گنی اوزایتا باشلادیلر بوندن طوپلر حاصل بولدی طاغی بر آز صوڭره انسان اوزرنده یورتورلك ایدوب نچکه کوبه‌کلی آلتلر یاصی باشلادیلر. بوندن بوکونگی ملتقلر میدانغه چقدی. بوزمانلرده ملتق کوبه کارینه برده سوگگی یالغاندیغندن اوت قورالی برله قول قورالی بریرده جمع ایدلمشدر.

بو وجه‌له آلت ناریه‌نڭ ایجاد قیلنوی بیك مهم نتیجه‌لر حاصل ایلدی محاربه‌لرده طوپ وملتق استعمال ایدلمکه باشلاب عسکرلکده طوپچی صنفی، موظف پیاده فرقه‌لری ترتیب ایدلدی. شوالیه‌لقنڭ اهمیتی قالمادی چونکه آلت ناریه‌که قارشی تیمر زرهلر مقاومت ایده آلماز بولدیلر. دره‌بك شاتولری، شهر حصارلری پورخ قوتیله، طوب کله‌لرینه مقاومت ایده آلماز بولدی. بناً علیه

پورخ آوروپاده دره بکلر بتوب حکمدارلرنڭ استقلال کسب ایتمه‌سینه بیك زیاده یاردم ایتدی. همده پورخ بار بارلر برله بولغان محاربه‌لرده مدنی خلق‌نڭ غلبه‌سنی موجب بولدی. آوروپالیلر پورخ سایه‌سنده بشقه خلقلارغه غلبه ایدوب کرهٔ ارضڭ هرطرفنده مستملکات تأسیس ایتدیلر. الحاصل آمریقا وسائر یرلرنڭ تابلوینه پوصله یاردم ایتدی اول یرلرنی ضبط ایدوکه‌ده پورخ یاردم ایتدی دیمکدر. دیگر طرفدن طوپ وملتق استعمالنه مهارت حاصل ایتمك آز زمانده ممکن بولمادیغندن حکمدارلر موظف عسکر آردولری ترتیب ایتمگه وهم طوپلر ایله تجهیز ایدلمش سفینه‌لر انشاء ایتدرمگه مجبور بولوب حکومتلرنڭ مصارفی آرتمش بناءً علیه خلقدن آلنه طورغان ویرگیلرده آرتمشدر. بووجهله آوروپا اهالیسی دره بکلرنڭ ظلمندن قوتلسه‌ده درجهٔ ثروتلرینه نسبة بیك آغر ویرگی مضایقه‌سینه طوتلمشلر دیمکدر.

پورتکیزلیلرنڭ کشفیات بحریه‌سی. ـــ ممالك جدیده نڭ تابلوینه باشلیجه سبب هندستانغه بارو ایچون یول ازلامك بولدی. هندستان قطعه‌سی اسکیدن بیرلی بایلق برله مشهور بولدیغندن هر ملت آنی ضبط ایتمك آرزو ایدر ایدی. قرون وسطی‌ده هندستان تجارتی مسلمانلر برله ونه دیکلیلر وجنویزلیلر قولنده ایدی. عربلر هم بشقه اسلام تاجرلری هندامتعه‌سنی هندستاندن آلوب کرك قاره طریقی وکرك بحر محیط هندی، باب المندب بوغازی، شاب دگزی طریقی برله بحر سفید ساحلنه کیترورلر؛ ونه دیکلیلر برله جنویزلیلرده آنلردن آلوب آوروپا ساحلنده بولغان لیمانلرغه ایصال ایدرلر ایدی. بویله‌جه تورلی حکومتلردن اوتوب (کمرك) رسمی یعنی پوشلینه تولنمکده بولغانلقدن بیك بهالی ضاتلور ایدی. بونڭ ایچون غربی آوروپا اهالیسنه آفریقانی ایلانوب هندستانغه بارمق فکری دوشمش ایدی. پورتکیزلیلر بو خصوصده هر ملتدن اولجه حرکت ایتمشدر.

پورتکیز قرال زاده‌لرندن هانری ملاح اون بشنجی عصرنڭ نصف اولنده کیمه‌لر انشا ایتدروب بحر محیط آطلاسی ایچنده جنوبکه طوغری سفر ایتمش وبرنیچه آطه‌لر کشف ایدوب آصور آطه‌لری تسمیه ایتمش ایدی. بوندن صوگره پورتکیزلیلردن کشفیات بحریه مراقی کوندن کون آرتوب آفریقانڭ غرب طرفنده بولغان مادیره، قناریه، یشل برون آطه‌لرنی کشف ایدوب کینه کورفزی سواحلنه قدر

بارمشلردر. بو ساحلدن آلتون، فیل تشی کبی نرسه‌لر آلوب قایترلر همده آفریقانك یرلی سکنه‌سی بولغان زنجیلرنی آوروپاغه کیتروب صاتارلر ایدی. شو ... وقتدن بیرلی آوروپاده اسیر تجارتی باشلامشدر. اون بشنجی عصرنك ... اخیرنده قرال ایکنچی ژان زمان حکومتنده بارتلمی دیاز اسمنده بر قاپتان آمریقانك ایك جنوب نقطه‌سینه بارغان ومذکور نقطه‌نی امید برونی تسمیه ایتکان ایدی.

قولومب طرفندن آمریقا قطعه‌سی کشف ایدلگاچ پورتکیزلیلرنك‌ده غیرتی آرتوب قرال امانویل کبیر زماننده ۋەسقودەغامه اسمنك برکیمه چینی سفرگه چقارمشلردر. مومی الیه (۱۴۹۸) نچی یلنك امید برونی اوتوب آفریقانك شرق ساحلنه کیچدیکدن صوکره زنکبار عربلرینك دلالتی برله هندستان یولینی تابمغه موفق بولدی.

ۋیسقودغامه‌نك بو سفردن مقصدی مجرد هندستان یولنی کشف ایتمك بولدیغندن نمونه ایچون هندستان معمولات ومحصولاتدن برمقدار نرسه قولینه توشرگاچ هندستانك کوب طوررغه لزوم کورمزدی، آوروپاغه عودت ایتدی. بر مدت صوکره ۋەسقودغامه لازم مقدار سلاحلی عسکر برله تکرار کیلوب هندستان سواحلینك قالکوته کبی مهم لیمانلرینی همك جوارنده بولغان آطه‌لری ضبط ایدوب مستملکات تأسیس ایتمگه موفق بولدی. هندستان یولی پورتکیزلیلر طرفندن کشف ایدلگاچ هندستان تجارتی کرك عربلردن وکرك آنلردن آلوب تجارت ایتمکده بولغان ونه‌دیك، وجنویزلیلردن چغوب بورتکیزلیلرگه انتقال ایلمشدر. بو وجهله پورتکیز حکومتی بیك زیاده شهرت طابوب پایتختی بولغان لیزبون شهری بر وقتلر آوروپا تجارت عمومیه‌سینه مرکز بولدی.

قریستوفور قولومب وکشف آمریقا. ـ بورتکیزلیلر هندستان یولنی ازله‌مك برله مشغول بولغان زمانلرده آنلرنك کورشیلری بولغان اسپانیوللرده آمریقا قطعه‌سنی کشف ایتدیلر.

اونونچی عصرده نورمان کیمچیلری ایسلاندو آطه‌سندن غروئنلاند آطه‌سینه، آمریقای شمالی سواحلینه باروب کیلوب یورگان بولسه‌لرده صوکره‌لری بوایکی آراده سیاحت ایدوچیلر منقطع بولغانلقدن آمریقا قطعه‌سی اون بشنچی عصر نهایتلرینه قدر آوروپالیلر ایچون مجهول دیمك ایدی. مذکور وقتلرده آمریقا قطعه‌سنی قریستوفور قولومب اسمنده برکیمچی کشف ایلدی:

قریستوفور قولومب جنویزه شهرنده تولد ایتمش پاڤیا دارالفنوننی اکمال تحصیل ایتمش ایدی. اثناء تحصیلنده ایڭ زیاده جغرافیا، هندسه وهیئت درسلری برله مشغول بولور ایدی. اکمال تحصیل بعدنده کیمه‌چیلکگه باشلاب اول زماننی معلوم بولغان دڭزلرنڭ جمله‌سنده سیاحت ایتدی. قریستوفور قولومب بروقتلر لیزبون شهرینه کیلوب پورتکیز کیمه‌چیلرندن برسینڭ قزی برله ازدواج ایتدی. قائم آتاسینڭ ترکه‌سی آراسنده هانری ملاح زماننده تنظیم قیلنغان دڭز خریطه‌لری وسیاحتنامه‌لر موجود ایدی. قولومب بونلرنی مطالعه ایدوب جغرافیاغه متعلق معلوماتنی توسیع ایلدکدن صوڭره هندستان یولینی ازله‌مك فکرینه دوشدی. لکن قولومب آفریقانی ایلانوب هندستانغه بارمق فکرنده دگل ایدی. بلکه بحر محیط آطلاسی‌دن عربکه طوغری کیتمك فکرنده ایدی. قولومب اول وقتنڭ عالم آدملرندن ایدی کرك حکماء قدیمه‌نڭ وکرك عرب حکماسینڭ جغرافیا وهیئتکه متعلق اثرلرینی اوقوب یرنڭ کره‌لکینه قانع بولغان ایدی. آوروپادن غربکه طوغری کیتلسه آسیانڭ شرق ساحلنه بولغان چین ویا هندستانغه باروب چقلاچغن امید ایته ایدی. یول اوزرنده آوروپالیلر ایچون مجهول بولغان هیچ جسیم بر قطعه تاباجغنی خاطرینه‌ده کیترمی ایدی. (حتی آمریقانی کشف ایتکاچ بونڭ آیریچه بر قطعه بولغانلغین بلمایچه هندستاننڭ شرق سواحلی ظن ایتمش وبو فکرده وفات ایتمش‌در.)

قولومب بو طریقه برله سیاحت ایتمگه قرار بیرسه‌ده کیمه استحضار ایتچك ثروته مالك دگل ایدی. بر حکومتڭ معاونتینه محتاج ایدی. ایڭ اول اوزینڭ وطن اصلیسی بولغان جنویز حکومتینه مراجعت ایتدی بر نیچه کیمه حاضرلاب بیرسه‌لر جنویز حکومتی نامینه یڭی مملکتلر ضبط ایدوب بیره‌چگن سویلادی لکن جنویزلیلر قبول ایتمدیلر بونڭ طلبنی رد ایتدیلر. صوڭره پورتکیز حکومتنه مراجعت ایتدی بوندن دخی بر فائده چقمادی نهایت اسپانیاغه باردی. اول وقت اسپانیا حکمداری فردیناند قاتولیك وایزابل ایدی. فردیناند قاتولیك قولومبنڭ پلان وخریطه‌لرین آلوب تحقیق وتدقیق ایچون رئیس روحانیلردن مرکب بر مجلسکه حواله ایتدی. بو مجلس قولومبنڭ تصورات ومدعاسنی خرستیان دینی احکامنه مغایر تابدی. (شاید ارض بر کره شکلنده بولسه بو طوغریده انجیلده بر سوز بولمق لازم ایدی (۱۴۰۵) یلدن

زیاده وقت ایچنده بو قدر زاهدلر و بو قدر عالملر دنیاغه کیلوب کیتدی هیچ برسی بوطوغریده برسوز سویلامدیلر ارض کره شکلنده بولسه ایدی البته آنلر خبر بیرگان بولورلر ایدی) دیب قولومب نڭ کفرینه حکم ایتدیلر. لکن قولومب نڭ دعواسنده حقلی بولغانلغن آڭلاغان عالملرده بار ایدی بونلر قولومبغه معاونت ایدلمه سی حقنك فردینانڈنی تشویق ایدوب طورالر ایدی. اول وقتلرده فردیناند غراناطه نڭ محاصره سی ایله مشغول ایدی. فردیناند قولومب نڭ کفرینه حکم اینکان مجلس نڭ سوزینی اعتبارغه آلمادیغی حالده غراناطه ضبط ایدیلوب مسلمانلر محو و پریشان ایدلمدکجه قولومبغه معاونت خصوصنده برسوز بیرمیه چکن قطعیاً بیان ایلدی. قولومب اسپانیاده سکز سنه قدر فقر وضرورت ایچنده وقت کیچرمگا مجبور بولدی. بر وقتلر انگلتره گه کیته کچی بولغان ایدی. اسپانیانڭ شان وشهرتینی آرزو ایتکان بعض عالملر هر حالده یاردم ایتدره چکلرینه سوز بیروب انگلتره گه کیتمکدن منع ایتدیلر. بر مدت صوڭره غراناطه ضبط ایدیلوب مسلمانلر برله محاربه منقطع بولدیغندن قولومبغه یاردم ایتمکدن هیچ بر مانع قالمادی. قولومب نڭ حامیلری قرالیچه ایزابل نی ده قولومب فائدهسینه میل ایتدرمگه موفق بولدیلر. فردیناند قاتولیك خزینه نڭ مضایقه سندن بحث ایدوب ینه ده معاونت ایتمیه چك ایدی. لکن قرالیچه ایزابل لزومی تقدیرنده اوزینڭ مجوهراتنی صاتوب بولسه ده قولومبقه معاونت ایده چگن بیان ایلادیکندن فردیناند ده موافقت ایلدی.

بو وجهله قولومب مقصودینه نائل بولغاچ اسپانیا حکومتی برله بر معاهده عقد ایلدی بو معاهده موجبنچه قولومب کشف ایده چك مملکتلرینی اسپانیا حکومتی نامینه تملك ایده چك ایدی. حکومت طرفندن آمیراللق رتبه سی برله ممالك جدیده نی اداره ایتمك مأموریتی بیرله چك، حتی بو مأموریت اولادینه ده انتقال ایده چك ایدی. کشفیات جدیده دن حاصل بوله چق واردات نڭ عشری قولومب نڭ اوزینه بیرله چك ایدی.

کشف آمریقا. — ۱۴۹۲ نچی یلده ۲ نچی آغوستده قولومب ایچون یوز یکرمی قدر یولداش، بر نیچه آیلق ارزاق. اسپانیانڭ جنوب طرفنده پالوس لیماننده حاضرلانوب اوچ کیمه که اورناشدرلغان ایدی. اوزاتوب قالمق ایچون پالوس لیماننه جیلغان سیرچیلرنڭ حدی وحسابی یوق ایدی. قولومب معیتنده کیته چك خدمه نڭ جمله سی سلامت قایته چقلرندن امیدسز بولدیقلری ایچون

یاپاس حضورنده اوزلرینڭ دینلر نجه توبه واستغفار ایدوب قرنداش وقبیلەلری برله حلال‌لاشدقدن صوڭره آوغوستنڭ اوچنچی کونی پالوس لیماننن چغوب جنوبکه طوغری حرکت ایتدیلر. اوچ کوندن صوڭره قناریه آطەلرینه واصل بولدیلر. بونده قدر قولومب‌نڭ یولداشلرنده قورقو اثری کورنمدی چونکه بو یوللر معلوم ایدی. بوندن صوڭره قولومب غربکه طوغری کیتدی. قناریه آطەلری کوزدن یوغالوب اول وقتقه قدر کیمسه‌نڭ کرمدیکی، پاپاسلر طرفندن غایت قورقنچلی حاللری بولغانلغی خبر بیرلگان بر دڭزاوچینه طوغری بارغان صایون قولومب‌نڭ یولداشلرینه قورقو توشدی کیری قایته‌چق بولدیلر. لکن قولومب موافقت ایتمدی. بر نیچه کره‌لر عصیان ایده‌چك بولدیلر لکن قولومب بعضسینی قورقتوب، بعضسینی یخشی‌سوز برله توقتاتور ایدی. اول ثناده دڭزده آغاچ وقامش بارچه‌لری هواده قوشلر کورنمگه باشلادیغندن قاره‌نڭ یقین‌لغنی امید ایتمگه باشلاغان‌لر ایدی. بوندن صوڭره طاغی سگز اون‌کون یولده دوام‌ایدیلدکی حالده قاره‌دن اثر کورنمدیکندن‌کیمه‌چیلر تکرار عصیان ایتدیلر بودفعه قولومب عودت ایتمیه‌جك بولسه اوزینی صوغا تاشلاب بولسه‌ده عودت ایده‌جکلرینی سویلاب قولومبنی تهدید ایتمگه باشلادیلر. بو وقت اوکتبرنڭ اونچی کونی ایدی. بو دفعه قولومب‌یولداشلرندن‌تاغی اوچ کون مهلت‌طلب‌ایتمکه مجبور بولدی. شول‌اوچ‌کون ظرفنده‌قاره کوریلسه‌کیری قایتاچغینه قطعیا سوز بیردی لکن قولومب اوچ‌کون‌دگل یکرمی دورت‌ساعت مهلت بیرسه‌لر قاره‌نڭ کوریله‌چکندن قطعیا امین ایدی چونکه دڭز اوزرنده کورلگان آغاچ پارچه‌لری‌گوبایدیکی‌کبی هواده‌غی قوشلرده تورلنگان‌ایدی. فی الواقع اوکتبرنڭ اون برنچی کیچه‌سی یراقدن بر اوت کورندی قاره‌غه یاقینلاشدیقلرینی آڭلادیلر کیمه‌چیلر بر موت محققه‌دن قورتلمش قدر سوندکلرندن بر برلرینی قوچاقلاب یغلاشماغه باشلادیلر.

ایرته‌سی‌کون اوزلرینی غایت خوش‌منظره‌لی برآطه قارشوسنده‌کوردیلر. قولومب آمیراللرغه مخصوص البسه‌سینی‌کییوب برقولنده قلچ، ایکنچی قولنده اسپانیا بایراغی بولغان حالده قاره‌غه چغوب بویرنڭ اسپانیا ملکی بولاچغنی اعلان ایلدی. اوزینی حکمدار وکیلی طانوب صداقت برله خدمت ایده‌چکلرینه

یولداشلرندن یمین ایتدردی.
آطه‌ده بولغان انسانلر کیچه‌لین دگز ایچنده بوکونگه قدر کورلمکان جسیم نرسه‌لر ظاهر بولغاننی کوروب قورقولرندن اورمانلرغه قاچقانلر ایدی. ایرته برله انسانغه اوخشاشلی بر نیچه مخلوقنڭ قارەغه چقدیغی‌نی کورگاچ بونلرنڭ نه اولدیقلرینی آڭلامق ایچون ساحلگه طوغری کیلمشلردر. یرلیلر باشدن آیاقغه قدر یالانغاچ، تن اری قزل باقر توسنده، صاقالسز ومییقسز انسانلر ایدی. قولاقلرینه بورونلرینه آلتون بوجەولر تاغلمش ایدی. سلاحلری، اوچینه چاقماق تاشی ویاخود سویاك قویلغان برتایاقدن عبارت ایدی. آق چهره‌لی اوزون صقاللی بدنلری البسه‌ایله مستور انسانلرنی کورگاچ حیران قالمشلردر. اسپانیوللرنڭ صاقاللرینی اوزلرینڭ بورونلرنده، قولاقلرنده بولغان بوجەولر کبی زینت ایچون تاغلغان نرسه ظن‌ایدوب طوتوب قاریلر ایدی. بوڭامقابل اسپانیوللرنڭ‌ده نظر حریصانه‌لری یرلیلرنڭ آلتونلرینه توشوب تورلی تورلی اشارتلر برله قایدن آلدیقلرینی بلمه‌گه طرشه‌لر ایدی.

ایکسی‌دنیااهالیسی برله‌یکی‌دنیاسکنه‌سینڭ برنچی‌دفعه محل تلاقیسی بولغان بوجزیره باهامه جزائر مجتمعه‌سندن „گوواناهانی“ جزیره‌سی ایدی. قولومب بوجزیره‌گه قوتقاروچی معناسنده بولغان سانسالوادور اسمنی بیردی آمریقا سکنه‌سنی هرنه قدر وحشی بولسه‌لرده اسپانیوللر برله بولغان بوبرنچی‌ملاقات لرندن اوزلرینڭ حلیم وصافدرون بولغانلقلری آڭلاشلمشدر.

قولومب بوآطه‌ده تاغی برکیچه قالوب هرطرفنی سیر وتماشا ایلدی. لکن امید ایلدیکی‌معموریتنی بویرده کوره آلمادی یرلیلر اوزلرنده بولغان آلتونلرنی جنوب طرفندن کیتردکلرینی اشارتلر برله آڭلاتورلر ایدی بناً علیه قولومب جنوبکه طوغری حرکت ایدوب اون بش‌کون قدر سیاحت ایتدکدن صوڭره قوبه جزیره‌سینه چقمشدر. قولومب بوجزیره‌نی نفس آسیا قطعه‌سینڭ شرق ساحلی یعنی هندستان ظن ایلامش ایدی. بوسببدن آمریقاسکنه‌سینه هندیلر نامی ویرلمشدر.

قوبه جزیره‌سی باهامه آطه‌لرینه نسبةً معمور بولسه‌ده اسپانیوللرنڭ امید ایلدیکی قدر آلتونی کوب دگل ایدی. تاغی کوبراك آلتونلی یرتابمق ایچون

یرلیلر نڭ اشارتی بو ینچه شرق طرفینه کیدوب هایتی اسمنده بر جزیره گه چقدیلر واقعاً بو نڭ سکنه‌سنده آلتون کوبره‌ك بولغانلغی کوریلمکده ایدی. قولومب بوجزیره گه «اسپانیولا» یعنی کچکنه اسپانیا اسمنی بیردی. قولومب بوندن صوڭره تاغی بر آز سیاحت ایتمك ارزوسنده بولسه‌ده کیمه‌لرینڭ برسی واتلدیغندن آوروپاغه قایتماغه قرار بیردی. ایکی کیمه‌ده بار کشینڭ‌ده قایتماسی مخاطره‌لی بولغانلقدن قولومب هایتی جزیره‌سنده بر استحکام بناء ایتدردی. واتلغان کیمه‌دن چقارلغان طوپلر نیده قویدقدن صوڭره یولداشلرینڭ بر قسمنی شونده قالدروب آوروپاغه متوجهاً یولغه چقدی.

قولومب پالوس لیماننذن حرکت ایدوب یدی آیدن زیاده سیاحت ایتکاچ (۱۴۶۳) نچی یلنڭ ۱۵ نچی مارتنده مذکور لیمانغه قایتوب کردی. پالوس لیماننذن قرال سرایـنـه بارغانچه یول بوینده اهالی قولومب‌نی استقبـال ایدر ایدی.

فردیناند وایزابل دخی قولومبنی بیك الوغلاب قارشی آلدیلر. برجدیدنڭ کشفی هنری آز زمانده هرطرفقه تارالدی. قولومب برله یاڭی دنیاغه بارونی آرزو ایدوچیلرده بیك کوب بولدی.

قولومب ایکنچی سفرنده اون یدی قطعه سفینه ایـله حرکت ایلدی، معیتنده اسپانیا زاده‌کانندن معتبر آدملر بیك کوب ایدی. بو آدملرنڭ سیاحتدن مقصودی زحمت ومشقتسز آلتون تابمق ایدی. قولومب یاڭی دنیاغه بارغاچ شهرویا استحکام بناء قیلمق کبی اشلرده بو آدملرنی نوبت برله اشتلمه گه باشلادی مخالفت ایتکانلرنی تأدیب ایدر، بعضلرینی تحت‌الحفظ آوروپاغه قایتارر ایدی، بوندای آدملر، طبیعی قولومبغه دشمان بولدی. قولومب آمریقاده مستقل حکومت تأسیس ایتمك فکرنده دیب قرال فردیناندنی قوترتوب تورلر ایدی. قولومب بوخبرنی ایشتکاچ اسپانیاغه عودت ایدوب اوزینڭ گناهسز بولغانلغینی اثبات ایتمش، قرال وقرالیچه‌نی ایناندروب تکرار سفر ایتمشدر. قولومب بو سفرنده آمریقای جنوبیده اوره‌نوف نهری منصبلرینی کشف ایتمش ایـدی. قولومب بووجهله اولکی مأموریتینه قایتقان بولسه‌ده اوزینی طمع وظلم برله اتهام وافتراچیلر بولغانلقدن فردیناند شبهه‌لنوب حقیقت حالنی بلمه‌ك ایچون بوادیللا اسمنده تحقیق مأموری یبارمشدر.

بو آدم ذاتنده وجدانسز همیتسز بر آدم بولوب قولومبنڭ احوالنی تحقیق ایتمه‌یچه آیاغنه قولنه بوغاو صالوب یوللامشدر. قولومب بودفعه‌دخی گناهسز بولغانلغنی اثبات ایتسه‌ده اولگی مأموریتی اوزینه بیرلمدی، بوندن صوڭره قرالیچه ایزابلله تاغی بر نیچه کیمه بیروب قولومبنی ممالك جدیده کشفی ایچون یبارگان ایدی، لکن قولومبنڭ بو سفرندن هیچ بر نتیجه چقمادی؛ ژامایغه آطه‌سی قربنده فورطنه‌غه توتولوب سفینه‌لری باتدی، اوزی دخی کوچ حال ایله‌منکور جزیره‌گه چغوب سفالت ایچنده بر مدت عمر کیچردکدن صوڭره بیك زیاده زحمت ومشقت ایله آوروپاغه عودت ایتمه‌گه موفق بولسه‌ده سفالتدن قوتلمامشدر.

بو وجهله قولومب دخی غوتنبرغ کبی اوزینڭ قدر وقیمتنی عصرداشلرینه آڭلاتا آلمایچه «بلد الولید» شهرنده فقر وضرورت ایچنده وفات ایتمش‌در. (۱۵۰۶ نچی سنه ۲۰ نچی مایده).

شول وقتلرده آمریغو ۋەسپوچی اسمنده ایتالیالی بر سوداگیر ممالك جدیده‌ده سیاحت ایلمش ایدی. بو آدم ایتالیاغه قایتدقدن صوڭره مدیحیلرنڭ تشویقی برله ممالك جدیده‌نڭ انسانلری نباتات وحیوانلری حقنده سیاحتنامه صورتنده بر رساله یازوب نشر ایتمش ایدی. بو رساله آز زمانده آوروپانڭ هر طرفنده باصلوب نشر ایدلدی قولومبنڭ کشف ایلدیکی مملکت احوالنی آوروپا اهالیسی بو رساله‌نی اوقوب بلدکلرندن ممالك جدیده، خلق آراسنده آمریقا دیه یاد ایدلمه‌گه باشلامشدر. قولومبنڭ کشف ایله‌دیکی مملکت اوز اسمیله تسمیه ایدلمك لازم ایکان، منکور وجه ایله اول شرفنی دخی اوزینه بیرمه‌دیلر.

بوندن صوڭره اسپانیا حکومتی ممالك جدیده کشف وضبط ایچون سفینه وعسکر کوندرمکنی دوام ایله‌دی. اوز حسابلرینه سفینه حاضرله‌ب کشفیات ایچون چقماقنی آرزو ایدوچیلرگه‌ده رخصت ایله‌دی. بیك کوب جسور آدملر خصوصاً اسپانیانڭ فقیر زاده‌کانی آلتون ازلمه‌ك فکریله آمریقا قطعه‌سینه کیدر ایدی. بو وجهله اسپانیوللر آمریقانڭ شرق طرفنده بولغان آطه‌لرنی کاملاً ضبط ایله‌دیکدن صوڭره اصل آمریقا قطعه‌سینه‌ده چقمشلردر.

کشف مکسیقا وپرو. — اسپانیوللر اصل آمریقا قطعه‌سینه چقغاچ جزائر سکنه‌سینه نسبةً آز وحشی انسانلرغه، مکسیقا وپرو کبی منتظم حکومتلرگه تصادف

ایلدیلر. اسپانیا قرالی بشنچی شارل زمان حکومتننك قوبه والیسی ڤالهسکز قوبه نڭ غرب طرفنك مکسیقا اسمنك آلتونی کوب بر مملکت بولغانینی ایشدوب شول مملکتنی فتح ایتمك ایچون قورتس اسمنك بر ضابط قوماندا اسنك بش یوز قدر عسکر یبارگان ایدی. قورتس مکسیقاغه بارغاچ اول وقتقه قدر آمریقاده کورلمهگان بر حکومت کوروب حیران قالمشدر. بوحکومتنڭ پایتختی بولغان مکسیقا شهری کول ایچنك بر آطه اوستینه بناء قیلنغان معمور بر شهر ایدی. مکسیقا حکمداری مونته زومه بحر محیط اطلاسیدن بیاض تنلی وصاقاللی آدملر چغوب حکومتنی ضبط این چکلرنی توشنك کورگان ایدی. بودفعه اسپانیوللرکیلوب چقغاچ بیك زیاده خوف ایدوب بونلرنی کیرو قایتارماق ایچون بیك کوب آلتون یبارسهده موفق بولمادی. قورتس شهر جوارینهقدر باردی، مونته زومه باشقهچه چاره بولماغاچ اسپانیوللرنی بیك خوش قبول ایدوب اقامتلری ایچون شهر ایچنك بر طاش بنا تخصیص ایلادی، مکسیقا اهالیسی اسپانیوللرنڭ موزیقا اوینامق طوپلر وملتقلر آتماق کبی اوزلرینه نسبة خارق العاده قوتلرکه مالك بولغانینی کورگاچ بونلرنی سمادن کیلگان انسانلر ظن ایدوب بیك زیاده اظهار حرمت ایدرلر، حتی قورتسنی کورگان چاقلرنده سجدهگه یاترلیر ایدی، لکن اسپانیوللر آلتون چغارتماق ایچون یرلیلرنی تضییق ایتمهگه باشلادقلرندن بونلرده معاملهلرینی اوزگارتوب دشمانلق ایتمهگه باشلامشلردر. بوجهتله قورتس شهرنی ترك ایدوب قاچماغه مجبور بولسهده یولك باشقه بر اسپانیول فرقهسی طوغری کیلوب عسکرنی آرتدردقدن صوڭره مکسیقا اوزینه تکرار یورمشدر.

بو اثناده مکسیقالیلر مونته زومهنی عزل وآنڭ یرینه غواتموزن اسمنك باشقه بر قرال انتخاب ایدوب محاربهگه حاضرلنگان بولسهلرده مکسیقا شهری طوپلر وملتقلر سایهسنك اسپانیوللر طرفندن ضبط ایدلمشدر. (١٥١١) نچی یلك

اسپانیوللر شهرنی ضبط ایتکاچ شهرده موجود آلتونلر برله گنه قناعت ایتمهینچه یاشورگان آلتونلری بولسه آنلرنیده چغارتماق ایچون مکسیقا کبراسنی اوتلی کومرلرگه اوترتماق کبی جبر وظلملر ایتمشلردر. مکسیقانڭ فتح خبری اسپانیاغه ایشدلگاچ قرال بشنچی شارل طرفندن قورتسکه مکسیقا والیلکی فرمانی یبارلگان بولسهده بر مدت صوڭره بو دخی قولومب کبی عزل قیلنوب فقر وسفالت ایچنده وفات ایتمشدر.

مکسیقا فتح ایدلگاندن بر مدت صوڭره جنوب طرفنك پرو اسمنده معمور وآلتونی کوب بر مملکت بولغانلغی آڭلاشلغان اول وقتلرده اسپانیا حکومتندن کشف ممالك ایچون رخصت آلغان پیزار اسمنك بر آدم ایکی یوز قدر کوڭللی عسکر برله پرو اوزرینه یورمشدر. اول وقت پرو حکمدارى وفات بولوب ایکی اوغلی آراسنك حکومت دعواسی بولغانلقدن پرو قطعه‌سی بیك یڭل ضبط ایدلدی.

بوندن صوڭره پیزار معیتنده بولغان (المغرو) اسمنك عادی بر آدم بر نیچه کشی برله تاغی بر آز جنوبکه کیدوب چیلی قطعه‌سنی فتح ایتمشدر. شول وجهله اسپانیا قرالی بشنچی شارل زماننك مکسیقا وپرو اسملرنك ایکی نیم قراللق تشکل ایتمش ایدی، بر آز صوڭره بونلرنڭ آراسنك غرناطهٔ جدیك حکومتی ظاهر بولدی.

مکسیقا قطعه‌سی اسپانیوللر طرفندن فتح ایدلگان وقتلرنده بیلبائو اسمنك بر کیمه‌چی پانامه برزخنی آشادن آشا اوتوب ممالك جدیك‌نڭ آرقاسنده واسع بر دڭز بولغاننی کورگاچ بویرلرنڭ آسیاغه متصل بولماینچه آیرم بر قطعه بولغانلغی ظن ایدلگان ایدی. (١٥١٩) نچی یلك پورتکیزلی ماجللان آمریقانڭ جنوب طرفندن ایله‌نوب بحر محیط کبیرگه کروب، کیدوب، اوقیانوسیه قطعه‌سنك بر نیچه آطه‌لر کشف ایتمشدر. ماجللان اوزی بوسفرنده آوستralیا وحشیلری طرفندن قتل ایدلسه‌ده یولداشلری مالاقه بوغازی وبحر محیط هندی طریقی برله قایتوب کردکلرندن آمریقانڭ آیرم برقطعه بولغانلغنده اصلا شبهه قالمادی.

آمریقاده آوروپالیلرنڭ مستملکاتی — بو اثناده اسپانیوللرنی کوروب آوروپاده ساکن بولغان باشقه قوملرده آمریقا قطعه‌سینه توجه ایتمشلر ایدی. پورتکیزلیلر جنوبی آمریقانڭ بر آزیلیا مملکتنی کشف وضبط ایتدیلر. انکلیزلر شمالی آمریقا سواحلنی کشف ایدوب مستملکات تأسیس ایتدیلر. بونلرنڭ جنوب طرفلرنده بر مقدار یرلرنی فرانسوزلر ضبط ایتدیلر. آمریقانڭ اوز خلقی هر برده آوروپالیلرغه تابع بولماغه ویاخود آمریقانڭ غرب طرفنك بولغان ازسز صحره واورمانلرغه کوچوگه مجبور بولدیلر. آوروپالیلر اوز قول آسلرنده قالغان، یرلیلرگه بیك زیاده جبر وظلم ایلك‌لر ایدی. آنلرنی قول ایدوب اوزلرینڭ مامق، وشیکر قامشی، باغچه‌لرنده ومعدن، فیولرنده بولغان هر تورلی آور اشلرنی آنلرغه اشله‌تەلر ایدی.

آمریقا خلقی اولدن بیرلی خروسر بست یشامشلر هیچ بر تورلی آغر اشلر توتمامشلر ایدی . بودفعه آوروپالیلر کلوب بردنبرگه بیك آغر اشلر یوکلتدکلرندن تحمل ایده آلما ینچه بیك کوبلری تلف بولور ایدی . بوندن باشقه آوروپالیلر آرقلی چچك وسائر یوغا تورغان آورولرده بونلر آراسنه تارلغان ایدی . بوجهتله آمریقانـك قزل باقر توسلی انسانلری آز زمانده بتمك درجه‌سنه یتکان ایدی . هرنه‌قدر بعض خرستیان مسیونیرلری بونلرغه قارشی انسانیتچه معامله ایتمك لزومنی بیان ایدوب تورسه‌لرده فائده بیرمز ایدی . اسپانیولرنك غدر وظلملری هرملتدن زیاده ایدی . بوخصوصده شول حکایه‌نی نقل ایده‌لر . اسپانیوللر قوبه آطه‌سنی ضبط ایتکان چاقلرنده یرلی شیخلردن برسی استقلالنی، حقوقنی محافظه ایتمك خصوصنده بر آز شجاعت وغیرت کورستدیکندن اسپانیوللر طرفندن یاندرغه حکم ایدیلور یاندررغه حاضرلنکاچ محکومنك یاننه بر خرستیان مسیونیری باروب خرستیان دیننی تکلیف ایدر قبول ایتسه آخرتده جنتکه کره‌جکنی سویلاب جنتنی توصیف ایدر مذکور شیخ جنت اوصافنی دقت ایله طنگلادقدن صوڭره « آنده اسپانیوللر بولاچقمی » ؟ دیر مسیونیر شبهه‌سز لکن اید گولری بولاچق « دیسه‌ده » مادام‌که آنلر بولاچق بن کرمم آنلردن یراق بولمق اوزی برجنت » دیب جواب بیرور .

صوڭره‌لری لاس قازاس اسمنده برپاپاسك وعظ ونصیحتلری ، آوروپا حکومتلرینه تکرار تکرار مراجعتی اوزرینه آوروپالیلرنك جنس احمرگه منسوب انسانلر حقنده اظهار ایلدیکلری وحشتلر برمقدار آزالسه‌ده آنك یرینه آندن آرتق وحشیلك اجرا ایدلمگه باشلانمش‌در . یعنی لاس قازاس‌نك توصیه سی بوینچه آمریقالیلر یرنده آمریقا زنجیلرینی کوچروب استخدام ایتمگه قرار بیرلدی . ذاتا پورتگیزلیلر کینه سواحلنی کشف ایلدکلری وقتدن بیرلی زنجیلری اسیر ایدوب خدمت ایچون آوروپالیلرغه صاتماغه باشلامشلر ایدی. بودفعه آمریقاده دخی زنجی بازاری آچلدقدن آوروپالیلردن بیك کوب کشیلر کیمه‌لر حاضرلاب زنجی تجارتینه باشلامشلردر . جنس احمرلر ایچون لاس قازاسنك بوتدبیریده فائده بیرمه‌دی آوروپالیلر استیلا ایتکان یرلرده جنس احمرگه منسوب انسانلر کاملا منقرض بولدی دیمك ممکندر .

ТАТАРСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ
МИЛЛИ КИТАПХАНӘСЕ
سحیفه لر بز
t.me/sehifeleribiz
www.g2kzn.org/sehife
u.u8686@gmail.com

آمریقا وسائر ممالکنك کشفندن آوروپالیلر ایچون بك مهم نتیجه‌لر حاصل بولدی مثلا آوروپانك تجارت بحریه‌سی ترقی ایتدی. اوللری تجارت بحریه ونه دیك وجنویز حکومتلری هانزه هئیت متفقه‌سی اداره سنده ایدی. آمریقا قطعه‌سی کشف ایدلگاچ دکز اوزرنده بر نچیلیك اوزلرنك تجارتلرینی ومستملکاتلرینی حمایه ایچون عسکر وحرب سفینه لری تنظیم ایتکان غربی آوروپا حکومتلرینه انتقال ایلدی. بوخصوصده ایك زیاده ترقی ایتکان مملکتلر پورتکیز واسپانیوللر صوکره هوللاندیز (فلمك) وانکلیزلر بولدی.

دنیانك باشقه طرفلرندن آوروپاغه مامق قهوه شیکر توتون کبی مستملکات امتعه‌سی کیلدی بونلر آز زمانده احتیاجات عمومیه جمله‌سندن بولوب یا کی یا کی کسب وهنرلرنك آچلوینه سبب بولدی. مأکولات انسانیه جمله‌سندن بولغان بر نگی دخی آمریقاده کیترلمشدر. ممالك جدیده‌دن کلیتلی مقدارده ذی قیمت معادن کیترلدیکندن آقچه کوبایوب امتعه تجاریه‌نك قیمتلنمه‌سنی موجب بولدی. عمو میتله اقوام مختلفه آراسنده مناسبت آرتوب هر تورلی اختراعات جدیده‌نك آز وقتده مبادله واصلاح ایدلمه‌سنی موجب بولدی. آوروپالیلر ایچون باشقه طرفلرغه هجرت ایتمك وبومناسبتله دنیانك هر طرفنه خرستیانلقنك وآوروپا مدنیتیك انتشارینه سبب بولدی.

محاربات دولیه انتباه علوم ومعارف

(۱۴۸۳ — ۱۵۲۵)

فرانسه قرالی سکزنچی شارل، اون ایکنچی لؤی، برنچی فرانسوا؛ آلمانیا حکمداری ماقسیمیلیان وبشنچی شارل؛ اسپانیا قرالی فردیناند قاتولیك؛ انگلتره قرالی یدنچی هانری.

سکزنچی شارلنك ایتالیا سفری - فرانسه قرالی ۱۱ نچی لؤی وفات بولغاچ اوغلی سکزنچی شارل قرال بولدی (۱۴۸۳—۱۴۹۸) اون برنچی لؤی وقتینی دره‌بکلر برله منازغه‌ده اوزدرمش اوغلینك تربیه‌سینه دقت ایتمه‌مش ایدی. سکزنچی شارل یاش وقتینی قرون وسطی‌ده بولغان قهرمان شوالیه‌لرینك

احوالندن باحث حکایه‌لر اوقوب اوزدرمش‌ایدی. باشقه‌چه علوم وفنوندن ذره‌چه حصه‌سی یوق ایدی. بو جهتله ذهننك قهرمانلق بیك عالی بر صنعت بولوب اورناشدیغندن اوزیده بر قهرمان زمان بولمق خلیاسینه دوشمش‌ایدی. بناءعلیه حکومت ادارەسنی قولینه آلغاچده تیوشلی ویاخود تیوشسز بولغانلقینی تیکشورمینچه محاربه‌گه کرشمش‌در.

بر وقتلر ناپولی قراللغینی فرانسه قراللری نسلندن شارل آنژو ضبط ایتمش‌ایدی. (صحیفه....) بر آز صوکره سیچیله کیچه‌لری وقوعاتی برله‌فرانسوزلر ناپولیدن چقارلوب ناپولی حکومتی آرغونیا حکمدارلری ادارەسینه کرمش ایدی وآراده بیك کوب زمان اوتمش بولسه‌ده سکزنچی شارلنك آنژوخاندانینه قرابتی بولغانلقدن ناپولی حکومتنده حقی بولغانلغینی وسیله ایدوب ایتالیا اوزرینه یورمشدر. (١٤٩٤) سکزنچی شارل ٥٠ منك عسکر برله، آلوب طاغلرینی اوتوب ایتالیاغه کردکده کیمسه‌دن‌مقاومت‌کورمدی. میلان دوقه‌سی لودۋیق لومور پاپادن هم ونه دیك حکومتندن انتقام آلمق فکریله سکزنچی شارلنی اوزی دعوت ایتمش ایدی.

فلورانسه دوقه‌سی پیترمدیچی فرانسوزلرغه قارشی چقسه‌ده محاربه‌گه جسارت ایته آلمانیچه ٨نچی شارلنی ایتالیانك وسط طرفلرینه اوزدرمشدر. بو وجهله فرانسوزلر طوغری روما اوزرینه یورمشلردر. اول وقت پاپا بولغان ذات ٦نچی آلیکساندر بورژواسن آنژوشاتوسینه قاچقان ایدی. ٨نچی شارلنی رومه‌لیلر دخی محاربه ایتمکسزین قارشی‌آلمشلردر. ناپولی حکمداری فردیناند محاربه ایتمك ایچون شارلنك قارشوسینه چقغان ایدی. لکن عسکری مغلوب بولدیغندن بو دخی فرار ایتمش سکزنچی شارل مظفراناپولیغه کرمشدر.

ناپولی اهالیسی ابتداءامرده‌آراغونیه تیرانلرینه نهایت بیرلدیکندن ممنون بولوب فرانسوزلرنی حسن قبول ایتسه‌لرده فرانسوزلرنك ظالمانه معامله‌سندن اهالی بیك تیز تویوب اوّلگی قراللرینی صاغنا باشلادیلر.

فرانسوزلرنك بویله‌چه ایتالیا قطعه‌سنی آساتلق ایله ضبطی موازنهٔ دولیه مسئله‌سنی میدانغه چقارمش یعنی فرانسه حکومتینك بویله‌چه زورایوب قوتله‌نوب کیتوی کورشیلری ایچون تهلکه‌لی یعنی قورقولی بولدیغندن اسپانیا قرالی

فردیناند‌فاتولیك، آلمـانیا ایمپیراطوری ۱نچی ماقسیمیلیان، ونه‌دیك ومیـلان حکومتلری هم پاپا اتفاق ایدوب فرانسوزلر علیهنه قیام ایتمشلردر.

سکزنچی شارل بو اتفاقدن خبر آلغاچ ناپولینی ترك ایـدوب علی‌العجله فرانسه‌غه‌قایتمشدر. شارلنك فتوحاتی ضایع بولدی، ناپولی حکومتی تکرار آراغونیه حکومتی سلاله‌سی اداره‌سینه کردی، شولایده بولسه، شارلنك بو سفری مهم نتیجه‌لر حاصل ایتدی: ایتالیاغه کورشی قوملر ایتالیانك تجارتـکاه وصنعتـکار شهرلرینی طانیدیلر. ایتالیالیلرنك دبدبه وسلطانت برله وقت کچردکلرینی، دشمانلرینه مقاومت خصوصنده بیك ضعیف بولدیقلرینی آکلادیلر. بناءعلیه هر ملت ایتالیانی ضبط ایتمك فکرینه دوشدی. بوخصوصده دولتلر آراسنده محاربه آچلدی. بومحاربه‌لر „محاربات دولیه" دیه معروفدر.

بواثناده ایتالیا قطعه‌سنده ساوانارولا اسمنده برراهب یعنی (موناخ) چغوب ایتالیالیلرنك بوزلمش اخلاقلری علیهنده سوز سویلی باشلاغان ایدی. ایتالیالیلر بوحالده دوام ایدرسه ایتالیا قطعه‌سنی اجنبیلر ضبط ایده‌چکنی؛ سکزنچی شارلنك کیله‌چکی کمسه نك‌خاطرینه کیلمگان وقتلرده خبر بیرگان ایدی. ساوانارولانك سوزلری طوغری کیلـگاچ ایتالیالیلر اوزینك سوزینه اعتبار ایته باشلادیلر. ساوانارولافلورانسه‌لی بولوب‌دومینیکن مناستیرینك رئیسی ایدی‌فلورانسه‌دوقه‌سی پیتر مدیچی محاربه ایتمه‌یچه فرانسوزلرغه یول بیرگانلکدن‌فلورانسه‌اهالیسی اوزینی حکومتدن دشوروب‌بوندن صوڭره مدیچیلرنك حکومت ایتمیه‌چکلرینی اعلان ایتمشلر، حکومتنی ساوانارولاغه تسلیم ایتمشلر ایدی.

ساوانارولا بووجهله قوتلنگاچ سوزلرینك شدتینی آرتدرمشدر. ایتالیالیلرنك اسرافاتی، یالقـاولقلری علیهنده سوز سویلر خصوصا رئیس روحانیلرننك غیر مشروع معیشتلرندن بحث ایدرایدی. بووجهله اوزینه کرك پاپا وکرك ایتالیا زاده‌کانی دشمن‌بولوب تورلی حیله‌لر برله اهالیننك کوڭلنی اوزندن صوغوتماغه اجتهاد ایدرلرایدی. نهایت سوانارولا دینسزلك‌برله اتهام ایدیلوب پاپا آلتنچی آلیکساندرننك امری برله اوتقه یاقلمشدر.

۱۲ نچی لوئی فردینـاند قاتولیك. — سکزنچی شارل ایتالیادن قایتقاچ وفات بولدی. مومی الیه ذریتسز بولدیغندن اورلئان دوقه‌سی لوئی ۱۲ نچی

لوی اسمنك فرانسه قرالی بولدی. (۱۴۹۸—۱۵۱۵) بوجهتله اورلئان دوقه‌لغیك فرانسه قراللغینه قوشلدی.

۱۲ نجی لوی سكزنجی شارلنك اقرباسندن بولدیغندن ناپولی قراللغنك حقی بولدیقدن باشقه والده‌سی طرفندن ویسقونتی خانه دانینه‌ده منسوب بولدیغندن میلان دوقه‌لغنی دخی دعوی ایدوب ایتالیانی استردادایتمك فكرینه‌توشمشدر.

۱۲ نجی لوی بردن برگه ایتالیا اوزرینه سفر ایته‌جك بولسه اسپانیا قرالی فردیناند قاتولیك طرفندن شدتلی مخالفت كوره‌جكنی بلدیكندن آنك برله بشرون برمعاهده عقدایلدی. بومعاهده موجبنجه ناپولی قراللغی ۱۲ نجی لوی برله‌فردیناند قاتولیك آراسنده تقسیم ایدیله‌جك ایدی.

۱۲ نجی لوی ایتالیا نك شمال طرفلرینی میلان دوقه‌لغینی ضبط ایدوب ناپولی اوزرینه یوردیكی وقت‌فردیناندقاتولیك‌دخی ناپولی‌قراللغینه‌یاردم بیرمك بهانه‌سیله عسكر كیتروب ناپولی حكومتنی ضبط ایتمشدر. فردیناند قاتولیك اوزینك‌اقرباسندن بولغان‌ناپولی قرالنی آلداتدیغی كبی بودفعه ۱۲ نجی‌لوی نیده آلداتمشدر. ناپولینی تقسیم خصوصنده منازغه چقاروب اسپانیوللر برله فرانسوزلرنی محاربه‌گه توتشدرمشدر. بومحاربه‌لرده فرانسوزلر مغلوب بولوب جنوبی ایتالیانی ترك‌ایتمگه مجبور بولدیقلرندن ناپولی قراللغی فردیناند قاتولیك‌اداره‌سنده‌قالمشدر (۱۵۰۵) سنه‌ده محاربات‌دولیه‌اثناسنده رومادە پاپا آلتنچی آلكساندر بورژواحكومت‌ایتمكده‌ایدی‌بوپاپاهرتورلی دنائت‌اشلمك‌برله‌بتون سلفرینی كیچمشدر. بونك اوغلی‌سیزار بورژوا دخی آتاسندن قالماز ایدی، آلتنچی آلكساندر كالیسا املاكی داخلنده بولغان‌دره‌بكلرنی بتروب اوغلی سیزار ایچون بر بكلك تأسیس ایتمگه طرشمشدركه بوخصوصده آتا اوغل هر ایكیسی اوزلرینه جزئی مخالفت ایتوچیلر بولسه زهر خنجر وسائر واسطه‌لر برله اولدرتمكده اصلاتوقف ایتمزلر ایدی بردفعه آلتنچی آلكساندر برنیچه‌قاردینالنی بردن زهرلمكچی بولوب برضیافت ترتیب ایتمش ایدی. لكن خدمتچیلر شراب كاسه‌لرنی خطاء آلماشدردقلرندن پاپا اوزی زهرلنوب وفات ایتمش‌در (۱۵۰۳) یلده. سیزار بورژوادخی‌زهرلنوب آغرچه‌خسته‌لقدن‌صوكره سلامتلانسه‌ده اوزینك دشمنلری آراسنده طوره‌آلمادی اسپانیاغه فرار ایتدی.

آلتنچی آلكساندردن صوكره ایكنچی‌یولیوس پاپا بولدی. بوپاپا اون‌ایكنچی

لوٸی برله اتفاق ایدوب ونه دیك حکومتی اوزرینه اعلان حرب ایتدی چونکه بروقتلر ونه دیك حکومتی روما ممالکندن معدود بولغان یرلرنی ضبط ایتمشلر ایدی. پاپا ٢ نچی یولیوٴس مذکور یرلرنی استرداد ایله دکدن صوکره فرانسوزلرنی ایتالیادن چغارمق ایچون ونه دیك حکومتی برله اتفاق ایدوب فرانسوزلر برله محاربه گه باشلادی. ذاتا یولیوٴس ایتالیانی اجنبیلردن قوتقاروب پاپالر ریاستی تحتنده بر هیئت متفقه تشکیل ایتمك فکرنده ایدی. بو وقتلر آلمانیا ایمپراطوری برنچی ماقسیملیان انکلتره قرالی سکزنچی هانری وفردیناند قاتولیك دخی پاپا طرفینی التزام ایدوب فرانسوزلر اوزرینه یوردکلرندن ١٢ نچی لوٸی ایتالیانی ترك ایدوب مملکتنی محافظه ایتمگه مجبور بولدی.

بو اثناده ٢ نچی یولیوٴس وفات بولوب اوننچی لیٴون مدیچی پاپالق مقامینه اوطوردی ١٠ نچی لیٴون حلیم طبیعتلی مصالحه طرفداری برآدم بولدیغندن فرانسوزلرنك مصالحه تکلیفنی قبول ایتدی. بو وجهله ١٢ نچی لوٸی فرانسه ایچون آغر شرطلر برله بولسه ده مصالحه عقد ایدوب مملکتنی دشمنلرینك تجاوزندن قوتقارمغه موفق بولدی. پاپا اوننچی لیٴون دخی باشقه مدیچیلر کبی معارف وصنایع حمایه ایتمك برله معروفدر.

برنچی فرانسوا بشنچی شارل. — اون ایکنچی لوٸی وفات بولغاچ اوزینك کیاوی برنچی فرانسوا قرال بولدی (١٥١٥ — ١٥٤٧). ١٩ یکرمی یاشلرنده تختکه اوطرغان فرانسوا آز زمانده فرانسه عسکرینه نظام وترتیب بیردکدن صوکره ونه دیك برله اتفاق ایدوب میلان اوزرینه یورمشدر میلان دوقه سینه اسوٸچره لیلر یاردم ایتمکده ایدی. مارینیان موقعنده بولغان محاربه ده اسوٸچره لیلر فوق العاده متانت وغیرت کورستسه لرده ونه دیك عسکری ده فرانسوزلرغه یاردم ایتدیکندن اسوٸچره لیلر مغلوب بولوب میلان دوقه لغی فرانسوا طرفندن ضبط ایدلمشدر. بوندن صوکره برنچی فرانسوا پاپا اوننچی لیٴون برله اتفاق ایتدی. ناپولی اوزرینه یوریه چك ایدی لکن بو اثناده فرانسواغه قوتلی بر رقیب ظهور ایتدیکندن مقصودینه ایرشه آلمادی؛ آلمانیا ایمپراطوری برنچی ماقسیملیان نك اوغلی گوزل فیلیب فردیناند قاتولیك وازابلنك قزی دیوانه ژان برله ازدواج ایتمش ایدی؛ بو ازدواجدن شارل اسمنده بر بالا دنیاغه کیلدی گوزل

فیلیب نڭ والدەسی بورغوندیا دوقەسی جسور شارل نڭ قزی (ماریا) ایدی. نیدیرلاند یعنی فلمنك وبلچیقا طرفلری ماریا بورغوندیانڭ ملکندە بولوب گوزل فیلیب گە انتقال ایتکان واوزندن صوڭ اوغلی شارلغە قالغان ایدی.

۱۵۱٦ نچی یلدە فردیناند قاتولیك وفات بولدی قزینڭ اوغلی شارلدن باشقە وارثی قالمادی بوجهتلە نیدیرلاند، اسپانیا، ناپولی وسیچیلیا، ممالك جدیدەدە بولغان بتون اسپانیا مستملکاتی شارل ادارەسندە قالدی مومیالیە اوزعصرندە ایڭ قوتلی برحکمدار بولدی. شارل ادارەسندە بولغان نیدیرلاند برلە اسپانیا آراسندە فرانسە مملکتی بولغانلقدن شارل بوایکی قطعە مملکتینی بربرینە توتاشدرمق فکرینەدوشسە بهمەحال فرانسە ممالکندن یر ضبط ایتمك لازم ایدی. بوحالدە فرانسە قرالی فرانسوابرلە اسپانیا قرالی شارل آراسندە برمحاربە آچلمق احتمالی بار ایدی.

۱۵۱۹ نچی یلدە آلمانیا ایمپیراطوری ماقسیملیان وفات بولغاچ مذکور قراللر آراسندە باشقە تورلی رقابتدە ظاهر بولدی. ماقسیملیان وفات بولغاچ آلمانیا ایمپیراطوری انتخاب قیلنمق ایچون فرانسوابرلە شارل هرایکیسی اوزلرینی نامزد اعلان ایتدیلر. فرانسوا مارینیان مظفریتی برلە شان وشهرت طابوب ایڭ جسور حکمدارلردن معدود بولدیغندن ایمپیراطورلق مقامینە بردرجە استحقاقیدە بار ایدی. منتخبلرگە سفیرلر یباروب آقچە واسطەسیلە اوز طرفینە جلب ایتمگەدە اجتهاد ایدر ایدی. شولایدە بولسە اسپانیا قرالی شارل هابسبورغ خاندانینە منسوب بولغانلقدن اکثریت آرا آنڭ طرفندە قالوب بشنچی شارل نامندە آلمانیا ایمپیراطوری انتخاب ایدلمشدر (۱۵۲۰).

شارل آلمانیا وهم مقدس روما ایمپیراطوری بولغاچ بتون ایتالیا اوزرینە حق دعوا ایدوب میلان دوقەلغنی وهم باباسی جسور شارلنڭ وفاتی اوزرینە اون برنچی لوینڭ ضبط ایلدیکی بورغوندیا قطعەسنی دخی فرانسوادن طلب ایتمگە باشلادی. فرانسوا غایت شجیع وخودپسند برحکمدار بولدیغندن طبیعی راضی بولمادی. بناًعلیە آرالرندە محاربە آچیلوب یکرمی سنەدن زیادە دوام ایتمشدر.

ایڭ شدتلی محاربە ۱۵۲۵ یلدە ایتالیا قطعەسندە (پاۋیا) شهری جوارندە بولدی. بشنچی شارل غایت پولیتیق مدبر برآدم بولوب محاربەبە باشلانغانچە انگلترە قرالی سکزنچی هانرینی هم وندیك جمهوریتنی وپاپانی اتفاقینە جلب ایتکان ایدی.

حتی نفس فرانسه‌دن (قوناتابل‌ده بور بون) شارلغه یاردمچی ایدی.

قوناتابل بر رتبه (درجه)در فرانسه عسکرینك برنچی قوماندانینه بیرلور ایدی. اول وقت فرانسه‌ده بور بون دوقه‌سی شارل قرالدن صوڭره ایڭ نفوذلی بر پرنس بولوب قوناتابل درجه‌سنده ایدی. بوناڭ اداره‌سنده بولغان یرلرنی فرانسوا ضبط ایتدیکندن آلمانیاغه فرار ایدوب ایمپیراطور = بشنچی شارل‌نڭ خدمتینه کرگان ایدی. ملاحظه‌سز فرانسوا ایمپیراطور شارل طرفنده بوقدر قوت وبوقدر احتیاط بولغانینی کوره توروب آصلا تدبیر قیلمز ایدی. حتی ایتالیاغه آلوب بارغان عسکرنڭ بر قسمنی‌ده ناپولی طرفلرینه‌یبروب بیك زور خطاء ایتدی. پاڤیه محاربه‌سنك فرانسوا بیك زیاده شجاعت وغیرت کورستمش حتی عسکری پریشان بولغاندن صوڭ دشمنلری آراسنده قالوب یالکز باشینه محاربه ایتمش ایسه‌ده نهایت شارلنڭ قوماندانلری قولینه اسیر توشمشدر.

بشنچی شارل اسپانیاده ایدی فرانسوانی اوزینڭ طلبی اوزرینه مادرید شهرینه یبردیلر فرانسواشارل برله بالذات سویلشوب اشنی توزه‌ته‌چکنی امید ایتمش‌ایدی. لکن شارل بر مدت حضورینه‌ده قبول ایتمادی صوڭره‌دن مصالحه ایته‌چك بولدی ایسه‌ده فرانسه ایچون بیك آغر شرطلر تکلیف ایتدی. مثلا: بورغوندیا ومیلان دوقه‌لرینی اوزینه ترك ایتمه‌سنی، قوناتابل‌ده بوربون‌غه دخی تکمیل بکلکلرینی اعاده قیلنمه‌سنی، بوندن صوڭره شارل‌غه قارشی محاربه ایتمیه‌چکنی تأمین ایچون ایکی اوغلینی رهن بیرمه‌سنی طلب ایتمشدر.

اوّل امرده فرانسوا بوشرطلرنی قبول ایتمگان بولسه‌ده کوب زمان اسارتده قالوب مملکتینی بیك زیاده صاغندیغندن تکلیف ایدلگان شرطلرنڭ هر قایوسینه راضی بولوب معاهده‌نامه‌نی امضا ایتمشدر.

برنچی فرانسوا اسارتدن قورتلغاچ معاهدنڭ حکمنی اجرا ایتمادی جبراً امضا ایدلگان معاهده‌نڭ حکمی بولماغانلقنی ادعا ایدر ایدی. بوجهتله شارل برله فرانسواناغی بر نیچه کره‌لر محاربه ایتمشلردر. بواثناده فرانسوا عثمانلی حکمداری سلطان سلیمان قانونی برله هم‌ده آلمانیاده ظهور ایتکان پروتستان‌لر برله اتفاق ایدوب شارل‌نی تضییق ایتمگه باشلادیلر. بوجهتله‌فرانسه فائده‌سینه‌یعنی بورغوندیا فرانسه‌ده قالمق میلان قطعه‌سی فرانسوانڭ اوغلینه بیرلوب شارلنڭ قزی دخی

اوغلینه تزویج ایدلمك اوزره تنظیم ایدلگان فراسبی معاهده سنی امضا ایتمگه مجبور بولدیغندن محاربه گه نهایت بیرلمشدر (١٥٤٤) سنه‌ده.

انتباه معارف وصنایع. — قرون وسطی‌نڭ نهایتنده قرون جدیده‌نڭ ابتداسنده آوروپا مملکتی ایچنده ایتالیا قطعه‌سی ایڭ زیاده ضیالی ومدنی بر مملکت ایدی. ١٤ نچی عصر ابتدالرنده یونان لسانی تحصیل ایدلمگه قرون اولی‌ده یتشکان یونان حکماسینڭ اثرلری مطالعه ایدلمگه باشلانمش ایدی. یونان لسانینڭ ایتالیاده انتشارینه عثمانلیلرنڭ استیلاسی اوزرینه ایتالیاغه هجرة ایتکان یونان علماسی واسطه بولور ایدی. بزانتی حکومتی‌نڭ انقراضی اوزرینه بیك کوب یونان علماسی ایتالیاغه التجا ایتمش، بیك کوب قول برله یازغان کتابلر کیتر مشلردر. شول زمانده قدیم یونان وروما صنایع وهنرلرینڭ یادکارلرینه‌ده رغبت توشمش نیچه عصرلردن بیرلی اهمیت بیرلمیچه ترك ایدلمش ابنیهٔ قدیمه وهیکللرینی ادوات بیتیه ورسملرینی ازلاب آلمغه، یر آسلرندن قازوب چقارمغه باشلانمش ایدی. صوڭره‌لری ایتالیا رسام وهیکل تراشلری بونلرغه تقلیداً بیك کوب اثرلر میدانغه چقاردیلر. پاپالر، دوقه‌لر، غرافلر، وسائر رؤسا، علماء ورساملری حمایه ایدر، مکتب ومدرسه‌لر، کتب خانه‌لر، وموزه خانه‌لر آچوب هیکل ورسملر برله تزیین ایدرلر ایدی. علوم ومعارف حامیلرینڭ ایڭ مشهورلری فلورانسه‌لی مدیچیلر بولدی. بونلرنڭ‌ده گزیده‌سی قوزمه مدیچی، لورانتی کبیر، هم پاپا اونچی لئون بولدی. بوزمان تاریخده انتباه معارف وصنایع دوری دیه معروفدر.

بوزمانلرده میشل آنژو (Микель Анджелло) ورفائل کبی رساملر،ناملرینی قیامتکه قدر ابقا ایدچك اثرلر قالدرمشلردر.

رفائل فقیر بر رسامنڭ اوغلی ایدی، آز زمانده اوزینڭ استاذندن اوزوب دنیانڭ مشهور رساملرندن معدود بولدی. پاپا ایکنچی یولیوس زماننده ۋیتیقان سراینڭ کوب بولمه‌لرینی تزیین ایتدی. یولیوسدن صوڭره، اونچی لئون دخی رفائلنی حمایه ایتمشدر. رفائل (١٥٢٥) نچی یلده ٣٧ یاشنده وفات بولدی.

میشه‌ل آنژو فلورانسه‌ده لورانتی کبیر آچدرغان صنایع نفیسه مکتبنده تربیه کورمشدر. رسم وهیکل تراشلق، معمارلق صنعتلرنده ماهر ایدی. بیك یاشلی شهرت تابمش بر آدمدر. میشه‌ل آنژ بر هیکل یاصاب روما شهرنده آثار عتیقه چیغه تورغان

بریرگه کومگان، بر مدت صوڭره قازوب آلغانلر رومانڭ آثار عتیقه‌سی آراسینه قویوب تشهیر ایتکان، هرکس بونی آثار عتیقه‌دن ظن ایدوب هیکلنڭ نفاستینه حیران قالغانلر. بر قاردینال کوب آقچه بیروب صاتوب آلغان. میشه‌ل آنژ ایسکی اثرلرگه اوخشاسون ایچون بر قولنی صندروب آلغان ایکان، اثر صفتی مقبول کورنگاچ قولنی ده میدانغه چقاروب اوزنکی بولغانون اثبات ایتکان. وشول واقعه‌دن شهرتی باشلامشدر. معمارلقده گی مهارتنی سن‌پیر کالیساسینڭ انشاسنده کورستمشدر. رسمده گی مهارتنی ڤیتیقان سراینڭ دیوارینه رسم ایلدیکی قیامت کونی رسمنده کورستمشدر. میشه‌ل آنژ (١٥٦٤) نچی یلده وفات بولدی.

بودورده کالیسا وسرایلر انشاسنده قرون وسطی‌نڭ غوت طرز معماریسی برله برابر قرون اولی‌نڭ یونان وروما طرز معماریسی دخی تقلید ایدلمه‌گه باشلادی. انتباه معارف وصنایع دورنده بولغان طرز معمارینڭ الڭ زور نمونه‌سی سن‌پیر کالیساسیدر (Соборъ Петра). بو کالیسا رومه شهرنده‌در. قسطنطینیه شهری عثمانلیلر طرفندن فتح ایدلگاچ ایاصوفیاغه بدل اولمق اوزره بنا ایدلمشدر.

انتباه فنون وصنایع دورنده ایتالیا ادبیاتیده ترقی ایتدی. بووقتنڭ ایڭ مشهور محرری فلورانسه‌لی ماشیه‌ول. (Макіавелъ) در بو آدم ١٤ نچی عصرنڭ آخری برله، ١٥ نچی عصرنڭ ابتداسنده یتشمش‌در.

ماشیه‌ول غایت شدتلی بر وطنپرور ایدی. اجنبیلرگه یعنی اول وقت ایتالیانڭ کوب یرلرینی ضبط ایتکان آلمان، فرانسوز واسپانیوللرغه دشمن کوزی برله قارار ایدی. ایتالیه‌نڭ بویله‌چه اجنبیلر قولینه (اداره‌سینه) کروینه سبب کچکنه کچکنه حکومتلرنڭ متفرق بر حالده تورولری دیر ایدی. بوخصوصده یازیلغان حکمدار عنوانلی اثرنده بتون ایتالیانی بر اداره تحتینه آلوغه اوزنده اقتدار کوروچیلر ایچون مخالفارینی آغو، خنجر واهانت طریقلری برله بولسه‌ده قتل ایتدرمك لزومنی کورستمشدر. الیوم آوروپاده بوکبی خائنانه پولتیقه (سیاست) توتمقنی ماشیه‌ولیزم دیرلر.

ایتالیانڭ فنون وصنایعی آوروپانڭ باشقه طرفلرینه‌ده خصوصا فرانسه، آلمانیا، انکلتره مملکتلرینه انتقال ایتدی. محاربات دولیه سببلی باشقه قوملرده

ایتالیا مدنیتنه واقف بولدی. هر طرفده آچلغان مطبعه‌لر سایه‌سنده گرك یونان حکماء قدیمه‌سینك وگرك عرب حکماسینك اثرلری ترجمه وطبع ایدیلوب نشر ایدلمه‌گه باشلامشدر.

تحولات واصلاحات مذهبیه

„Рафомація“

(۱۵۱۷ — ۱۵۵۵)

هومانیست واوبسکرانتلر. — قرون وسطی‌ده تحصیل علم ایتمك راهبلرگه مخصوص براش ایدی علم تحصیل ایتمك آرزو ایتکان کشیلر مناسترغه کرمگه مجبور ایدیلر. مناسترلرده تعلیم ایدلگان علوم وفنون: لاتینچه یازیلغان انجیل اوقمق، آریستطالیس وافلاطون کبی قدیم یونان حکیملرینك اثرلرینی مطالعه ایتمکدن عبارت ایدی. آنلر دخی قاتولیك مذهبینه موافق بولسون ایچون تغییر وتحریف ایدلمش ایدی. اصلنده کی علویت قالمغان ایدی. الحاصل طلبه‌نك ذهن وفکرینی تنویر ایده‌جك برشی تعلیم ایدلمز ایدی (مناسترلرده تعلیم ایدیله تورغان شول تورلی علم‌نك هیئت مجموعه‌سینه اسقولاستیق (Схоластика) دیرلر ایدی). شول سببلی اهالی پاپالرنك هرسوزینی حقیقت وهرفعلینی عین کرامة بلوب طرورلر ایدی. رئیس روحانیلردن نه قدر دنائت ونه قدر سیئات ظاهر بولسه بولسون کورمزلر ایدی.

قرون وسطی نهایتلرنده آوروپا حکمدارلرینك همتی برله آچلغان دارالفنونلر سایه‌سنده ژانهوست، ۋیقلف کبی افکار صاحبلری یتشسه‌ده قدرلرینی بلوچی بولمادی. پاپالرنك امری برله اوتقه یاقلدیلر.

خلق آراسینه علوم ومعارف طاراتمق‌ده مشکل ایدی چونکه کتابلر قول برله یازلدیغندن بیك قیمت صاتلور ایدی فقیر اهالی ایچون کتاب مطالعه ایتمك ممکن دگل ایدی.

انتباه علوم وصنایع دورنده اصول طبع اختراع ایدلگاچ لاتینچه ویونانچه یازلغان کتابلر باصلوب قول برله یازلغان کتابلرغه قاراغانده کوب اوچوز صاتیلمغه باشلاندیغندن هرکس ایچون کتاب مطالعه ایتمکنك‌ده یولی آچلمشدر.

علوم ومعارفنڭ ترقیسنه مانع بولغان سببلرنڭ برسیده کتابلرنڭ لاتینچه بولوی‌ایدی چونکه ایتالیه ممالکندن باشقه یرلرده پاپاس وراهبلردن باشقه لاتین لسانینه واقف آدملر بولنماز ایدی آنلرنڭ دخی علمی لاتینچه یازلغان انجیل‌اوقومغه اسقولاستیق کتابلرین مطالعه ایتمگه اقتداردن عبارت‌ایدی‌صوڭره‌لری هر مملکتنڭ مطبعه چیلری اوز لسانلرنده یازیلغان رساله‌لر باصوب چقارسه‌لر کوبراك صاتله‌چغنی آڭلادیقلرندن محررلرگه مکافاتلر وعد ایدوب کتابلر یازدرمق وباصدروب چقارمقده مسابقه ایتمشلردر. خلق دخی اوز لسانلرنده یازلغان رساله‌لرنی اوقومغه هوس کورستمشدر. بوجهتله محررلرده شوق وغیرت آرتمش برر رساله‌سی خلق آراسنده مقبول کورلگان محررلر تاغی یاخشراق یازوب چقارمغه اجتهاد ایلدی. بو وجهله مطبعه‌لرنڭ کشادندن یارطی عصر صوڭره آوروپاده افکار جدیده فرقه‌سی ظهور ایتدی عوامده بویله‌چه‌کتاب مطالعه‌سینه هوس حاصل بولدیقدن صوڭره افکارلرینی تنویر ایده‌چك اثرلرده یازوب چقارمق ممکن بولدیغندن آوروپاده ترقی امیدی آچلمش ایدی.

بواثناده اسقولاستیق اربابی افکارجدیده طرفدارلرینڭ قارشوسینه چغوب اسقولاستیق ادبیاتندن آیرلمق جائز بولمادیغنی، عوام تلنده کتابلر یازمق اسقولاستیق علمینڭ بتوینه خلقنڭ اعتقادینه ضررکلوینه سبب بوله‌جغنی بیان ایدوب افکار جدیده‌نڭ انتشارینه مانع بولمق ایچون طرشمشلردر.

افکارجدیده طرفدارلری‌لسان دینی وادبی بولغان لاتین‌لساننی مکمل صورتده اوگرانمك، هر مملکتنڭ اوز لساننده دخی فائده‌لی اثرلر یازوب عوامنی‌ده فائده‌لندرمق، الحاصل انسانیتکه خدمت ایتمك فکرنده بولدقلرندن اوزلرینه هومانیست یعنی‌انسانیة پرور دیمشلر. افکار عتیقه اربابی قاره خلقه علم ومعرفة اوگراتمکنی اوزلرینڭ مسلکلرندن آیرلمقنی قبول ایتمادکلرندن اوبسکرانت (Обускурантъ) یعنی قاره جاهل عنوانی بیرلمشدر. بو ایکی‌فرقه آراسنده اول امرده مسلکلرینڭ بر برندن آرتقلغی حقنده مباحثه ومنازعه‌لر آچیلوب برسی ایکنچیسنی تجهیل‌ایتمگه باشلامش ایدی‌لکن صوڭره‌لری افکارعتیقه اربابی هر بحثی‌دین ومذهبکه تارتوب مخالفلرنی تکفیر ایتمگه باشلادقلرندن بو ایکی فرقه آراسنده بولغان مباحثه‌لر مباحثهٔ دینیه حکمینه کرمشدر اسقولاستیق اربابینڭ

تکفیرینه قارشو هومانیستلر بعضاً لاتینچه وبعضاً هر کمننك آنكلایه چغی برلسانده رساله‌لر یازوب استهزا ایدرلر ایدی. بو مباحثه‌لر ظاهرده بر نیچه کشی آراسنده بولسه‌ده مطبعه چیلر طرفندن هر لسانغه‌تر جمه‌ایدیلوب نشر ایدیلدیکندن عموم آوروپا اهالیسی بو مباحثه‌لردن حصه آلور ایدی هومانیستلرنك یازدیقلری رساله‌لر هرقومنك اوز لساننده غایت آچق عباره‌لی عقلغه وحکمتکه موافق بولغانلقدن هرکس هومانیستلر طرفنی التزام ایدر اسقولاستیق طرفدارلری کوندن کون اعتباردن توشر ایدی. بواثناده آلمانیاده یتشکان هومانیستلرنك مشهورلری رەیخلن، آرازم، فون غوتن‌در.

ریخلن تورلی‌لسان بلور مشهور برفیلسوف‌ایدی بونك زماننده دومینیکن مناستری راهبلری عبرانی (یهودی) لساننده یازلغان کتابلر دینگه ضررلی بولدیغنی بیان‌ایدوب جمله‌سنی اوتقه یاقدرمق ایچون ایمپیراطور ماقسیملیاندن فرمان‌طلب‌ایتمش‌لر ایدی. ایمپیراطور اشنی‌ریخلن رأینه طاپشردقندن کتاب یاندرمقدن برفائده بولمایه‌چغنی بیان‌ایدوب مکتوبلر یازوب چقارمش‌ایدی. بونك ایچون دومینکین راهبلری ریخلن‌نی تکفیر ایدوب انگیزیسیون محکمه‌سینه جلب‌ایدلمه‌سنی‌طلب‌ایتمشلردر. دومینیکن راهبلری عبرانیچه یازلغان رساله‌لرگنه توگل، یونانچه یازلغان کتابلر دخی قاتولیك مذهبینه ضررلی بولدیغنی ادعا ایلدکلری حالده رەیخلن طرفن التزام ایتکان هومانیستلر بوکتابلرنك ضررلی بولمادیغنی، خلق‌نك اعتقادنده ضعیفلك کورلمگه باشلادیسه بوکا سبب رئیس روحانیلرنك یولسز حرکتلری بولدیغن دعوی ایدرلر ایدی. بو مباحثه‌لرده هومانیستلرنك دلیلی قوتلی بولغانلقدن پاپا ۱۰ نچی لئون خفالنوپ بوخصوصده مباحثه‌گه نهایت بیرلسون ایچون امرلرطاراتمش رەیخلن‌نی محکمه‌گه‌جلب‌ایتدرمامشدر.

رەیخلن‌دن صوکره فون غوتن وارازم دخی اسقولاستیق اربابینك جهالتی حقنده رئیس روحانیلرنك اخلاق ومذهبکه‌مغایر افعال وحرکتلرینی بیان‌ایدوب مکتوبلر نشر ایلادکلرندن آوروپا اهالیسی پاپازلر برله استهزاء ایتمگه الفت حاصل‌ایتمش ایدی. بووقتلرده پاپا ۱۰ نچی‌لئون محررلر طرفندن یازلغان اثرلرنك مطالعه‌سینه فوق‌العاده رغبت ایدوب هومانیستلر علیهنده حرکت ایتمسه‌ده بشقه‌مأمورلر مسلکلرندن آیرلمامشلر ایدی.

بو وجهله آوروپا اهالیسی قاتولیك رئیس روحانیلرینك سیئاتینه واقف بولوب پاپالرنك ده لایخطی لغی حقنك شبهه گه توشدکلری وقتلرده پاپا ۱۰ نچی لئون بو حالنی نظراعتبارگه آلمیچه اندلوژانس (Индульгенція) کاغدلرینی صاتماغه چقارمش وبوحال پروتستان مذهبینك ظهورینه سبب اولمشدر. اندلوژانس ـ خرستیانلق عالمنك گناه قیلغان کشیلر الله رضاسن استحصال قیلمق ایچون کالیسالرگه آقچه وقف ایدرلر ایدی. بویلەچه کالیسا گه آقچه بیرگان کشیلرگه کالیسه طرفندن بر کاغد بیرلور ایدی. شول کاغدگه اندلوژانس دیرلر. صوگرەلری بر آدمنك آتا وآناسی وباشقه یقینلری اندلوژانس کاغدی آلمیچه وفات ایتکان بولسه آنلر ایچون دخی اندلوژانس تکلیف ایدلمگه همده قیلنغان گناهلری ایچون گنه تـوگل قیلنەچق گـناهلر ایچون‌ده اندلوژانس بیرلمگه باشلانغان ایدی. پاپا اونچی لئون سن پیر کالیساسنی اکمال ایتمك فکرینه توشوب کوب آقچەغه محتاج بولدیغندن قیلنغان وقیلنەچق گناهلرنك انواعنه کوره مختلف قیمتده اندلوژانس کاغدلری باصدروب، صاتمق ایچون آدملر چیقارمشدر. بو آدملر کوب آقچەتدارك ایدوب پاپاغه یارامق ایچون بارغان یرلرنده جبراً صاتارغه طروشورلر ایدی. بو آدملرنك الڭ مشهوری تچل اسمنك دومینیکن مناسترینه منسوب بر راهب‌در. تچل ساقسونیاغه‌یبارلگان ایدی. بو آدم آولدن آولغه شهردن شهرگه یوروب اندلوژانس کاغدلرینی صاتار، آلمغانلرنی جهنم عذابی ایله تهدید ایدر ایدی. ساده دل اهالی چار ناچار آقتق آقچەسنی بیروب اندلوژانس کاغدلرینی آلسه‌ده هومانیستلر بواشکا اصلا راضی توگل ایدی پاپانك بواشی علیهنه قیام‌ایتمك ایچون فرصت ظهورینه منتظر ایدیلر حتی بو غریب تاجرلر برله استهزا ایدوچیلرده بولور ایدی.

برکون تچل اورمان‌اچنده تنها بر یولدن بارغان چاغنك بر شوالیه آرقەسندن یتوب حاضر قیلنەچق بر گناه ایچون تیوشلی آقچەنی بیروب عفونامەنی آلدقدن صوگره تچل‌نك یاننده بولغان آقچەصاندیغنی آلوب قاچمشدر.

مارتن لوتر (Мартинъ Лютеръ). — لوترعادی بر آدمنك اوغلیدر. ۱۴۸۳ نچی یلنك ساقسونیەنك ایسلەبن (Эйслебенъ.) شهرنده دنیاغه کلدی. آتاسی فقیر برآدم بولسەده اوغلینك تعلیم وتربیەسینه دقت

ایدوب ارفورت دارالفنونینه کوندرمش ایدی. لوتر دارالفنوننی فلسفه وعلم عقاید تحصیل ایتدکدن صوکره آوغستین مناسترینه کرمشدر. مناسترغه کرگاچ طاعت وعبادتدن بوشانغان وقتلرده انجیل اوقمق خرستیانلقنك اساسنی تدقیق ایتمك ایله مشغول بولور ایدی. بو وجهله پاپازلرنك سویله‌گان سوزلری قیلغان اشلری اصل نصرانیة گه موافق بولمادیغنی آکلاغان ایدی. بو اثناده ساقسونیه دوقه‌سی عاقل فره‌دریك ڤیتینبرغ شهرنده بر دارالفنون تأسیس ایدوب عقاید معلملکینه کمنی تعیین ایتمك خصوصنده آوغوستین مناستری رئیسینه مراجعت ایتدی. مناستر رئیسی بومأموریة ایچون علوم الهیه‌ده مهارتی بولغان لوترنی توصیه ایتمشدر. لوتر غایت فصیح بر آدم ایدی، دارالفنونده معلم بولوب درس ویرر، همده ڤیتینبرغنك بر محله‌سنده وعظ ایدر ایدی. لوترنك علمی نسبتنده سوز گه‌ده اوستالغی بولغانلقدن کرك درسلری، وکرك وعظلری برله مشهور برآدم بولدی. لوترنك وعظنی ایشتمك ایچون آلمانیانك هرطرفندن آدملر کیلور ایدی. لوتر بر قاتولیك ایدی. پاپالرغه محبت کامله‌سی بار ایدی. لوتر پاپانی همده رومادهمدفون قاتولیك عزیزلرینی زیارةایتمك ایچون روماغه کیتدیکنده پاپاسراینده بولغان احوال وحرکات برله خرستیانلقنك بدایتی آره‌سنده قیاس قبول ایتمز برفرق کورمشدر بوحالدن لوتر بیك زیاده متأثر بولوب پاپاحقنده گی اعتقادینی تبدیل وقاتولیك مذهبی اساسا محتاج اصلاح بولدیغنه قناعت حاصل ایتدی. مع مافیه پاپالر علیهنده بر سوز سویله‌میدر ایدی. تچل ساقسونیاغه کیلوب آندلوژانس کاغدلرینی صاتارغه، آلماغانلرنی بغیر حق آفوروز ایتمك برله تهدید ایتمه گه باشلادیغنی کورگاچ لوتر صبر ایته آلمادی خلقنی اندلوژانس کاغدلری آلمقدن منع ایتمك ایچون وعظلر سویله‌مگه باشلادی لکن آغزدن سویله‌و برله‌گنه فائده کورلمادیکندن توقسان‌بش بنددن مرکب بر پروتیست نامه یازوب کالیسا ایشکینه یابشدرمشدر (۱۵۱۷) نچی یلده بوکاغدده آندلوژانس کاغدلری صاتمق اصل خرستیانلقده بولمادیغنی، بونلرنی آلمق برله گناه عفو قیلنمادیغنی اثبات ایتمش ایدی. بو پروتیست نامه آز زمانده آلمانیانك هرطرفنده معلوم بولوب هرکسنك نظر دقتنی لوتر اوزرینه جلب ایتمشدر

تچل وطرفدارلری بوڭا قارشی ۱۱۰ بنددن مرکب جواب نامه یازوب نشر ایتسه‌لرده لوتر اول جوابلرنیده رد ایتمشدر.

لوتر برله تچل آراسنده بولغان بومباحثه‌لر مطبعه‌لرده طبع ایدیلوب هر طرفقه طارالور ایدی. لوترنڭ قوتلی دلیللرینه قارشی تچل نڭ ضعیف جوابلرینی اوقوغان کشیلر لوترنڭ حقلی بولدیغنی تصدیق ایدرلر ایدی. خصوصا آلمانیانڭ شمال طرفلری لوتر طرفنی التزام ایتمشلردر. لوترنڭ الڭ قوتلی حامیسی ساقسونیا قورفرستی عاقل فره‌دریك ایدی.

لوتر برله مخالفلری آراسنده مباحثه ومنازعه‌لر بولوب تورغانده آلمانیا ایمپراطوری ماقسیملیان وفات بولوب آلمانیا ایمپراطورلغی وکالة لوترنڭ حامیسی بولغان عاقل فره‌دریك که بیرلگان ایدی. لوتر بوحالدن جسارت آلوب کالیسا علیهنده‌گی سوزینی آرتدردیغندن پاپا اونچی لئون بتون آلمانیا بکلرینه خطابا بر بیان‌نامه نشر ایتمشدر. پاپا بوبیان‌نامه‌سنده لوترنڭ اثرلرینی یاقماغه امر ایتمش لوتر اوزی برمدت ظرفنده روماغه کیلوب پاپادن عفوطلب ایتماسه آفوروز ایدیله‌چکنی بلدرمش ایدی.

آلمانیانڭ بعض شهرلرنده پاپانڭ امری موجبنچه لوترنڭ اثرلری یاقلسه‌ده لبزیغ شهرنده قبول ایدلمامش ایدی. ۋیتنمبرغ شهرنده لوتر شاکردلری ودارالفنون معلملری برله شهر میدانینه چغوب پاپانڭ امرنامه‌سنی یاقمشدر (۱۵۲۰)

۵ نچی شارل آلمـانیا ایمپراطوری انتخاب قیلنغاچ عادت موجبنچه دیت مجلسنی جمع ایتمش ایدی. بومجلس (۱۵۲۱) نچی یلده «ۋورمس» شهرنده اجتماع ایتمشدر. بومجلسده مذاکره ایدیله‌چك مهم اشلر آراسینه لوتر مسئله‌سی‌ده صالنغان ایدی، لوتر هم دعوت ایدلمش‌در. لوترنڭ دوستلری، ژانهوست واقعه‌سنی خاطرلرینه کیتروب لوترننك مذکور مجلسکه باروونی مصلحت کورمگان ایدیلر. لکن لوتر، نی بولسه‌ده بولسون دیب کیتمشدر. یولده بارغانده هر یرده لوترنی قارشو آلرلر ایدی. پاپا علیهنده سوز سویلامگه جسارت ایتکان راهبنڭ شخصنی کورمك، وعظ ونصیحتنی ایشتمك ایچون هرکس قارشوسینه چقار ایدی.

لوتردیت مجلسینه بیك زیاده غیرت برله کوب سوزلر سویلامکچی بولوب کرسه‌ده‌هیچ بر سوز سویلی آلمامش‌حتی (بوکونگه قدر نشر ایتکان فکرلرگده

ثبات کورسته‌چکمیسك یاخود توبه ایله‌چکمیسك) سؤالینه‌ده جواب بیره آلماچه جواب ایچون بر کون مهلت طلب ایتمشدر. چونکه لوترنك بوکونکه قدر بوندای مهابت بر مجلسکه کرگانی یوق ایدی. بر دنبرگه اوزینی ایمپراطور یاننده اوقا کیملی پرنسلر، بارونلر، غرافلر، پسقوپسلر آراسنده کورگاچ قبضیت آلمش‌در. لکن ایرته‌سی کون جوابقه کرشوب هر سؤالگه موافق جوابلر بیرمش اوزینك فکرنده ثبات کورستمشدر.

لوترنك فکرندن طایدرمق ایچون مجلس طرفندن کوب وعظ ونصیحتلر بولسه‌ده فائده‌سی کوریلمه‌دیکندن اعدامینه قرار بیرمکچی بولغانلر ایدی. لکن ایمپراطور شارل موافقت ایتمادی شارل لوترنك جانی سلامت قورتیله‌چغنه کفالت نامه ویرگان ایدی. بوجهتله لوترگه ورمس شهرندن چقماغه امر ایدیلوب لوتر ورفیقلرینك کفرینه حکم ایدلمشدر. لوتر ودرمسدن عودتنده براورماندن اوزغان چاغنده برنیچه مجهول آدملر قارشوسینه چیغوب طوتوب آلمشلر، بر شاقوغه حبس ایتمشلر ایدی. لوتر بوشاقوده برسنه قدر قالمشدر. مذکور آدملرنی لوترنك حامیسی عاقل فردریك چقارمش ایدی. چونکه ؤورمس دیت مجلسی‌نك قراری اوزرینه ایمپیراطورطرفندن برفرمان نشرایدلمش ایدی بوفرمان موجبنچه‌لوترنك قایله بر اثری کورلسه یاقیلاچق اوزی دخی یکرمی کون ظرفنده آلمانیانی ترك ایتمسه اعدام ایدیله‌چك ایدی عاقل فردریك لوترنی شول تهلکه دن قوتقارمق ایچون حبس ایتدرمش ایدی لوتر محبوسیتی اثناسنده انجیلنی آلمان لسانینه ترجمه ایتمشدر.

لوترنی هرکس اولمش ظن ایدر ایدی حیاتده بولغانون بیك یاقین دوستلریغنه بیلور ایدی. بونلرنك برچیسی میلانحتون ایدی. بوآدم وتیمبرغ دارالفنوننده یونان لسانی تعلیم ایدر ایدی. میلانحتون اخلاق وطبیعتچه لوتر کبی دگل ایدی. لوتر بیك تهورلی وبیك عجول ایدی. میلانحتون بیك ملایم وبیك احتیاطلی ایدی. علمی جهتندن دخی لوتردن آرتوق ایدی. مع مافیه لوترنی تعظیم واعتبار ایدر ایدی. رفورمانی نشر خصوصنده لوترنك برنچی معاونی بولدی. لکن لوترنك باشقه طرفداری میلانحتون کبی احتیاطلی بولمدیلر. مذهب جدیدنی التزام خصوصنده نهایت درجه‌گه باردیلر کالیسالرده بولغان پوتلرنی چیغاروب آتدیلر، راهبلر برله استهزاء ایتدیلر، پاپازلرنی زینتلی کیوملر کیما کدن

منع ایتدیلر، موافقت ایتمگانلرنی قتل ایتدیلر، الحاصل آلمانیاده بیك ضور اختلال وقارشلقلرغه سبب بولدیلر. لوتر بو حالدن خبر آلغاچ تحمل ایده آلمدی وتیمبرغ شهرینه کیلوب وعظ ونصیحت ایتمگه باشلادی. سکز کون متمادیا وعظ ایتدی. طرفدارلرینك قیلغان اشلری اوزینك رضاسی خلافنده بولدیغنی بلدردی. شول سببلی وتیمبرغ شهرنده قارشیلق بر آز باصلسه ده باشقه طرفلرده ینه ده دوام ایتدی. لوتر عاقل فردریك نك ایمپراطورلغینه استناداً پاپانك امرنامه سنی یاقدقدن صکره قاتولیك کالیساسی هیئت عمومیه سینك انجیل شریف احکامنه کلیا مخالف بولغانونی ادعاء واثبات ایتمش انجیل شریفکه مطابق صورتده اصلاحات طلب ایتمك ایچون آلمانیا بکلرنی پاپالر علیه نده قیامغه دعوت ایتکان ایدی.

بو اثناده لوتر وتیمبرغ شهرنده اقامت ایدر عاقل فردریك نك حمایه سنده میلاغتون ایله برابر تأسیس ایله چکی مذهبنك اساسنی ترتیب ایتمك برله مشغول بولور ایدی اصول عبادتنی آلمان لسانی اوزره قوردی قاتولیك اصول عبادتینك کوب یرلرنی تبدیل وتعدیل ایلدی انجیلنی آلمان لسانینه ترجمه ایدوب طبع ونشر ایتدردی. بعض وقت ساقسونیا شهرلرینه یوروب وعظ ونصیحت ایدر ایدی. لوتر راهبلکنی الغاء ایتدیکنی بالفعل اثبات ایتمك ایچون بر راهبه برله ازدواج ایتدی. لوتر مذهبنك بو ماده سی کوب پاپازلرنی اوز طرفینه جلب ایتمشدر.

لوتر مذهبنك صورت تأسسی. — لوتر اوزی ساقسونیادن چیقماسه ده آلمانیانك هر طرفنده کوب بکلر خصوصا شوابیا بکلری عموماً لوترنك مسلکنی قبول ایتکان ایدی همده عددلری کوندن کون آرتمقده ایدی. قاتولیك مذهبنده ثابت قالغان باواریا، اوستریا، مایانس بکلری برله ایمپراطور بشنچی شارل لوترانلر علیه نده متفق ایدیلر. بو جهتله آلمانیاده داخلی محاربه لر آچلمق احتمالی بولدیغندن ایمپراطور بشنچی شارل (اسپیر) شهرنده دیت مجلسی جمع ایدوب ظهور ایله چك منازعه لرنك اسبابنی بترمك ایچون هر ایکی مذهبدن آدملر جلب ایتمش ایدی.

۱۵۲۹ ده بو مجلسده لوتر مذهبنی قبول ایتکان کشیلرگه بوندن صکره مذکور مذهبکه دعوت ایتمك شرطی برله مذهبلرنی اجراده اختیار بیرگان ایدی لکن هیچ بر بك رئیس روحانیلرنك املاکنی مصادره ایده آلمیه چق ایدی. لوتیرانلر خصوصا شمالی آلمانیا بکلری ساقسونیا هس براندنبورغ وسائره مذکور قراری

پروتستت یعنی رد ایدوب قبول ایتمدکلری ایچون لوتیرانلرغه پروتستان دینلمشدر. بو اثناده ایمپراطور بشنچی شارل فرانسه قرالی برنچی فرانسوز برله محاربه‌لر ایدوب طورور ایدی. آلمانیا بکلرینك یاردمینه محتاج ایدی. بوجهتله لوترانلر خصوصنده هیچ بر قرار بیره آلمی ایدی.

بشنچی شارل فرانسه محاربه‌لرندن بر درجه بوشانغاچ مذهب منازلرعه‌لرینه بر نتیجه بیرمك ایچون آوغسبورغ (Аугсбургъ) شهرنه ینه بر دیت مجلسی جمع ایتمشدر پروتستانلردن ملانختون مفصل بر اعتقاد نامه ترتیب ایدوب و پروتستان بکلری طرفندن امضا ایتدیروب آوغسبورغ دیت مجلسینه تقدیم ایتمش ایدی. بو اعتقاد نامه‌نك قاتولیکلر طرفندن قبول ایدلمك احتمالی یوق ایدی. پروتستانلر دخی بوندن چایمق استمشلر ایدی بناءً علیه قاتولیکلر برلان پروتستانلرنك بویله‌چه مذاکره برله‌گنه کیلشمك احتماللریده یوق ایدی. بوجهتله بشنچی شارل بومنازعه‌لرنی بترمك ایچون قوهٔ جبریه اجراسینه قرار ویروب بوندن صکره آلمانیاده پروتستانلقنی قبول ایتکان، قاتولیك مذهبنی ترك ایتکان کشیلرنك شدتلی جزالرکوره‌چکنی اعلان ایتمشدر. (۱۵۳۰ سنه‌ده) بونك اوزرینه پروتستانلر دخی اشمالقلدن شهرینه اجتماع ایدوب مذهبلرنی سلاح قوتی برلان بولسه‌ده محافظه ایتمگه قرار بیردیلر. بو اثناده عثمانلی پادشاهلرندن سلطان سلیمان قانونی فرانسوزلرنك استمدادی اوزرینه مجارستان طرفندن آلمانیانی تهدید ایتمگه باشلاغان ایدی بشنچی شارل بو دفعه دخی خارجی محاربه‌لرگه کرشوب آوغسبورغ مجلسی قرارینك اجراسنی کیچکدرگان بولسه‌ده اون سنه‌دن صکره تریدینت (Тридентъ) شهرنده آچلغان مجلسنك فائده‌سی کورلمدیکندن قاتولیکلر برله پروتستانلر آراسنده قانلی محاربه‌لر باشلامشدر. لوتر اوزی (۱۵۴۶) سنه «اسله‌بن» شهرنده وفات بولسه‌ده طرفدارلری مذهب جدیدنی محافظه خصوصنده ثبات کورستمشلردر.

بومحاربه‌لرده اولا قاتولیکلر غالب بولغان ایدی. صکره‌لری پروتستانلر غالب بولوب ایمپراطور بشنچی شارل‌نی متارکه عقد ایتمگه مجبور ایتدیلر. بو متارکه‌دن اوچ سنه صکره آوغسبورغ شهرنده جمع ایدلگان دیت مجلسنده ایمپراطور برله پروتستانلر آراسنده بر معاهده عقد ایدیلوب آلمانیا داخلنده پروتستان

مذهبینڭ قاتولیك مذهبی کبی رسمی بر مذهب بولغانلغی تصدیق ایداشدر. شول قدرگه تبدیل مذهب ایتمك بکلرنڭ حقی بولوب عادی اهالی بکلرینه تابع بولاچق ایدی (۱۵۵۵).

— لوتر اقانیم ثلاثه گه اعتقاد مسئله‌سنی کوب تغییر ایتمگان همان ازنیك مجلسی روحانیسنده قرار بیرلگان وجه اوزره قبول ایتکان بولسه‌ده قاتولیك ولوتر مذهبلری آراسنده معامله جهتندن خیلی فرق باردر. . . . .

. . ره فورما دورنده آلمانیا مدنیتی. — آلمانیا قطعه‌سی انتباه واصلاحات دورنده بیك زیاده ترقی ایتدی. مکتبلر ودارالفنونلر کوبایدی الڭ مشهورلری وتیمبرغ هایدلبرغ دارالفنونلری ایدی. ویتمبرغ دارالفنونی لوترانلر اداره سنده هایدلبرغ دارالفنونی رفورماتلر اداره‌سنده ایدی. وتیمبرغ دارالفنونی لوتردن صڭره پروتستانلرنڭ رئیسی بولوب قالغان میلانختون غیرتی برله ترقی ایتمشدر. میلانختون غایت حلیم طبیعتلی بر آدم ایدی. لوترانلر برله رفورماتلر آراسنده بولغان اختلاف‌قه عموماً آلمانیا پروتستانلری آراسنده امور اعتقادیه حقنده بولغان منازعه‌لرگه بیك زیاده‌تأسف ایدر ایدی. بوزمانلرده دین حقنده کوب منازعه‌لر بولغانلقدن علم‌عقائد تحصیلنه اهمیت‌ویرلور ایدی. مکتب ودارالفنونلرده علم عقاید‌قرون وسطی‌ده زیاده تحصیل ایدیلورایدی. مع‌مافیه باشقه تورلی‌علوم وفنون دخی‌کوندن‌کون ترقی‌ایتمشدر. خصوصاً علم‌هیئت قوپرنیق اسملی بر هیئت شناسنڭ همتی‌سایه‌سنده بیك‌زیاده ترقی‌ایتدی.

قوپرنیق پولاك نسلندن‌در. پروسیانڭ تورن شهرنده تولد ایتمش ایدی. اوّل قره قوف، صڭره بولون دارالفنوننده تحصیل ایتمش علوم ریاضیه‌ده مهارت کسب ایتمشدر. قوپرنیق‌نڭ اجرام سماویه‌نڭ حرکاتی

(Объ обращенiи небесныхъ тѣлъ)

نام هیئت رساله‌سی مشهوردر.

یونان حکماسندن فیثاغورث (———————) شمس مرکز عالم بولغانون ادعاء ایتکان‌ایدی. لکن آندن‌صڭره کیلگان حکما فیثاغورنڭ فکرنی قبول‌ایتمگانلر ارض‌مرکز عالم اولوب شمسنڭ‌ارض اطرافنده‌دور ایلدیکنی قبول‌ایتکانلر ایدی بو دفعه قوپرنیق اجرام‌سماویه‌نڭ حرکاتی نام‌رساله‌سنده شمس مرکزعالم بولوب کرهٔ‌ارض وسائره اجرام‌سماویه شمس‌اطرافنده‌دور ایلدیکنی‌ادعاء

واثبات ایتمشدر. قوپرنیق بو اثرنی یازمق ایچون اوتز سنه وقت صرف ایدوب وفاتندن بر آز اولگنه نشر ایتمشدر. (١٥٤٣). قوپرنیقدن صگره آلمانیاده یتوشکان حکمانك برسیده کپلردر. کپلر قوپرنیقنك ادعالرینی تصدیق وایضاح ایدوب علم هیئتکه کوب خدمت ایتمشدر. (موازنهٔ عالم) نام رساله‌سی معروفدر.

هنر صنایعدن الك الغه کیتکانی رساملق صنعتی ایدی ١٥ نچی عصرده آلمانیاده غانس غلبین، البرخت دوره‌ر، لوقه قارناخ اسملرننك مشهور رساملر یتوشمشدر.

اخلاق وعبادت جهتنچه آلمانیا قرون وسطیدن بیك کوب اوزگرمگان ایدی دره‌بکلك دورننك بولغان سفاهت واسرافات همان باقی ایدی. بکزاده‌لر دائما ضیافت وبالولر ترتیب ایتمك مسکرات استعمال ایتمك، قارته اوینامق برله وقت اوزدررلر ایدی. بوزمانلرده آلمانیاده بولغان سر بست شهرلرده بیك ضور بایلارده بار ایدی. بکزاده‌لر بایلر درجه‌سننك سفاهت ایچون آقچه یتکرمکدن عاجز ایدیلر. بایلقده برنچی شهر آوغسبورغ شهری ایدی. زور بایلردن فوکلکر فاملیاسی بوننك اقامت ایدر ایدی.

اهالی هنوز قرون وسطی جهالت وتعصبندن قوتولماغان ایدی بر آدم فوق العاده کورکام بولسه، یا بیك چرکین بولسه، فضیلت صاحبی بولسه اول آدمنی شیطانغه مناسبت حاصل ایتمك برله اتهام ایدرلر ایدی. الحاصل بونداى افکار باطله هنوز زائل بولماغان ایدی.

رفورما دورننك پاپالق مقامنده بولغان اشخاصدن ٣ نچی پاؤل جزویت جمعیتنی تأسیس برله شهرت طاپغان ایدی. آندن صوکره پاپا بولغان ٤ نچی پاؤل زماننده انکزیسیون بیك زیاده قوتلنگان ایدی. ١٣ نچی غریغوار تاریخ میلادینی تصحیح ایتمك برله مشهور بولدی.

خرستیانلق عالمنده ایکی تورلی تقویم بار (**Календарь**) برسی هجرتدن ٦٦٨ سنه مقدم روما ایمپراطورلرندن یولیوس قیصر زماننده اسکندریه حکماسندن سوزیکن (————) نك تنظیم ایلادیکی تقویمدر بوڭا یولیوس تقویمی دیرلر. ایکنچیسی پاپا ١٣ نچی غریغوارنك تنظیم ایلادیکی تقویمدر. بوڭا غریغوریان تقویمی دیرلر. یولیوس تقویمنده سنهٔ شمسیه ٣٦٥ کون ٦ ساعت اعتبار ایدلمش ایدی. آرتوب قالغان ٦ ساعتدن ٤ سنه‌ده بر کون حاصل بولدیغندن بو سنه کبیسه اعتبار ایدیلوب فیبرال آینیه بر کون قوشلمقده ایدی.

صگره‌دن سنه شمسیه‌نڭ ۳۶۵ کون ۵ ساعت ۴۸ مینوت ۴۵ سقونت بولغانی آڭلاشلدیغندن شوندن حاصل بولغان خطانی تصحیح ایتمك ایچون ۱۳ نچی غریغوار شول زمان تاریخنه ۱۰ کون علاوه ایدوب یاکی بر تقویم تنظیم ایتدرمش آینڭ ۱۵ نچی کوننی ۲۵ نچی کونی اعلان ایتمشدر ۱۵۸۲ شول ۱۱ مینوت قدر فرقدن هر ۱۳۳ سنه‌ده بر کون حاصل بولاچقدن الیوم ایکی تاریخ آراسنده ۱۳ کون فرق موجوددر.

بو اثناده ظهور ایتکان مشهور پاپالرنڭ برسی‌ده ۵ نچی سیکست‌در ۱۵۸۵ — ۱۵۹۰ بر مدتدن بیرلی پاپالق مقامینه غیرتلی آدملر کیلدیکندن قردینالللر پاپالرنی اوزلر نچه یورتمکدن عاجز بولغانلر ایدی. بو جهتله بوندن صگره ایچلرندن الڭ ضعیف بولغانلرینی پاپا انتخاب ایتمکه قرار بیردیلر. سیکست بوندن خبردار بولدیغی ایچون قرد ینالللغنده دائما بوکرایوب قامبورنی چیغاروب یورور بیك آقرون سویلاشور بیك یوتکرر هر وقت اوزینڭ حالسزلکندن شکایت ایدر ایدی باشقه قردینالللر حقیقة سیکست‌نی بیك ضعیف، قولندن اش کیلمز دیوب بله‌لر ایدی بو آدم پاپا بولسه پاپالق اشلرینه مداخله ایتمك ممکن بولوردیب ظن ایله‌لر ایدی بونڭ ایچون ۱۳ نچی غریغوار وفات بولغاچ پاپالق مقامنه سیکست‌نی انتخاب ایتمشلردر. لکن سیکست پاپا بولغاچ اولگیلرندن زیاده قردینالللرنی قصمشدر. ۵ نچی سیکست ۵ سنه ظرفنده پاپالق مقامنی حسن اداره ایدوب سن پیرکلیساسینڭ قبه‌سنی تمام ایتدیرمش پاپالق خزینه‌سینه بیك کوب آقچه جمع ایتمشدر.

بشنچی شارلنڭ استعفاسی. — آلمانیا ایمپراطوری بشنچی شارل کمال شان برله اوتوز سنه قدر حکومت ایدوب کرك فرانسوزلر برله بولغان محاربه‌لری وکرك پروتستانلر واقعه‌سی سببلی بیك زیاده واتلوب قالدیغندن آوغسبورغ مجلسندن صگره حکومتنی ترك ایتمش آلمانیا ایمپراطرلغی تاجی برله اوستریا دوقه‌لغنی مجارستان و بوهیمیا طرفلرینی اوزینڭ قرنداشی فردیناندکه اسپانیا میلان، ناپولی، نیدرلاند برله ممالك جدیده بولغان مستملکاتنی اوغلی فیلیبکه طابشرمشدر. بو فیلیب تاریخده اسپانیا قرالی ایکنچی فیلیب دیه معروفدر.

ایکنچی فیلیب — . ایکنچی فیلیب اسپانیا تحتنده قرق سنه‌دن زیاده حکومت

سوردی (١٥٥٦) — (١٥٩٨) تختکه اوتوردیغی وقتنده آوروپا قطعه‌سنده بوندن قوتلی حکومت یوق‌ایدی یوز میلیونغه یقین صادق‌تبعه ، منتظم عسکر. بشنچی شارلنك‌تربیه‌سنده یتشکان مشهور قوماندانلر. لیمانلر طولی کیمه‌لر بارده فیلیب‌نك اشارتنه منتظر ایدی. آمریقادن نهرکبی آغوب کیلکان آلتون کومش وباشقه ذی قیمت معدنلر فیلیبنك قوتنی کوندن کون آرتدرمق اوچون بیك ضور سبب ایدی. الحاصل جهانگیر اولمق اوچون فیلیب‌نك هیچ برنقصانی یوق ایدی. لکن فیلیب بار عمرنده پروتستانلقنی بترمك اهالینك افکارینی، وجدانلرینی اوزی تلا گانچه تونمق کبی اوهام وخیالات برله اوغراشدیغندن جهانگیر اولمق شولای تورسون اوزینك مملکتنی‌ده محافظه قیله آلمادی.

ایکنچی فیلیب ممالکندن معدود بولغان نیدرلاند اهالیسی اسکیدن بیرلی طرشلقلری برله مشهور بر قوم ایدی اون آلتنچی عصر ابتداسنده نیدرلاند قطعه‌سی سکنه‌سنك سعی وغیرتی سایه‌سنده آوروپاده الك بای مملکت بولدی سودالری بیك ترقی ایتدی. هر طرفدن بو مملکتکه سوداگرلر کیلور ایدی. سوداگرلر واسطه‌سی برله‌پروتستان‌مذهبی‌ده‌داخل بولدی نهایت نیدرلاند قطعه‌سینك جنوب طرفلری (بلچیقا مملکتی) قاتولیك مذهبنده ثابت قالسه‌ده شمال طرفلری (فلمنك مملکتی) پروتستانلقنی قبول ایتمش ایدی.

بتون دنیاده‌پروتستانلقنی بترمك فکرنده بولغان فیلیب بو حالدن بیك متأثر بولوب اوتوزسنه قدر اوغراشدیغی حالده هیچ برشیگه موفق بولمادی. چونکه فلمنك اهالیسنه انکلتره قرالیچه‌سی الیزابیت یاردم ایتمکده ایدی. بونك ایچون فیلیب اولا انکلتره‌نی تأدیب ایتمك فکرینه توشوب انکلتره اوزرینه یوز یکرمی‌بیش کیمه‌دن مرکب بر دونناسوق ایلدی اول وقتقه قدر بوندای جسیم دونننانك دنیاده‌مثلی کورلمامش‌ایدی. فیلیب دونناسینه غیر مغلوب دونناسمنی بیرگان‌ایدی. لکن بو دونناده هیچ بر اش قیله آلمادی، کیرك دگز فورطنه‌لرینه کیرك انکلیزلرنك فدا کارانه‌مدافعه‌سینه مقاومت‌ایده آلمادی محوو پریشان اولدی.

بووقتلرده آمریقا قطعه‌سی‌اسپانیاغه کیمه‌لر طولسی آلتون کمش یباروب تورسه‌ده بونلرنك کوبیسی دگز اوزرنده فلمنك وانکلیز کیمه‌چیلری طرفندن غصب ایدلور. اسپانیاغه واصل بولغانلریده اسپانیوللر قولنده کوب تورماس

کورشیلری بولغان هنر ومعرفتلی خلق قولنه کروب بتر ایدی چونکه اسپانیاده فابریقلر یوق دیمك درجه سنده ایدی هر کرك نرسه سنی باشقه مملکتدن آلور ایدی بونك ایچون فیلیب آخر عمرنده آقچه‌غه بیك قصلدی فیلیب اولگانده اسپانیا حکومتی بورچلانوب قالدی. (بوندن آڭلاشلا که بر مملکتنك بایلغی ذی قیمت معدنلرینك کوبلکنده دگل بلکه سکنه‌سنك هنر ومعرفتنده‌در)

فیلیب وفات بولغاچ اوغلی اوچونچی فیلیب. آندن صوڭره مفیدی دورتنچی فیلیب اسپانیا قرالی بولدی بونلر زماننده دخی اسپانیا حکومتی کوندن کون ضعیفلاندی. ایکنچی فیلیب دورنده پورتکیز حکومتیده اسپانیاغه قوشلغان ایدی صوڭره ینه اوزینه مستقل بر حکومت اولدی.

پورتکیزلیلر ممالك جدیده کشفنده باشقه ملتلردن اول قوزغالوب آز زمانده کوب یرلر کشف ایتمشلر آووروپاده خیلی قوتلی بر حکومت تشکیل ایتمشلر ایدی. لکن پورتکیز قراللری مستملکات نظارتنه نیم قرال عنوانی برله تعین ایلدکلری والیلرنك استقلال کسب ایده چکلرندن قورقوب هر وقت والی آلماشدوروب طورمق مستملکاتده کوب عسکر طوتماتمق کبی تدبیرسزلکلر یوزندن پورتکیز بر آرالق اسپانیا اداره‌سنه کرمش ایدی الیوم پورتیگز حکومتی ایکنچی درجه‌ده بر حکومتدر.

انکلتره‌ده تئودورلر هم استوارتلر دوری واحوال اخیره

لانقاستر خاندانه منسوب بولغان هانری تئودور یدنچی هانری اسمنده حکومتنی ضبط ایتدکدن صوڭره یورق خاندانه منسوب الیزابیت ایله ازدواج ایتمش بو وجهله ایکی کل محاربه‌سینه نهایت بیروب انکلتره‌نی طنچلاندرمش ایدی. بوندن صوڭره حکومتی کورشیلر برله محاربه ایتمگه باشلاب ایرلاندا، غال مملکتلرینی فتح ایتمشدرکه شول وقتدن بیرلی انکلتره ولی‌عهدلرینه (پرنس دغال) عنوانی بیرلمکده در.

یدنچی هانریدن صوڭره سگزنچی هانری حکمدار بولدی (١٥٠٩—١٥٤٧) سگزنچی هانری ابتداءً متعصب بر قاتولیك ایدی لوتر علیهنه بر رساله ده یازمش ایدی لکن صوڭره‌دن انکلتره‌گه رفورمانك دخولنه‌ده اوزی سبب بولدی شویله‌که

سگزنچی هانرینك زوجه‌سی کاتیرینا آراغونیه حکمداری فره‌دینانت فاتولیك‌نك قزی ایدی بوکاتیرینا اوّلدن هانری‌نك آغاسینك زوجه‌سی بولدیغی حالده اول وفات بولغاچ هانری برله ازدواج ایتمش ایدی .

سگزنچی هانری ذوق‌صفاغه مبتلا بر آدم ایدی کاتیرینا هانری‌غه نسبة بیك یاشلی ایدی سنه‌لر اوزدقچه کاتیرینانك حسن وجمالی بتوب تعصبی آرتدیغندن هانرینك ذوق وصفاسیناده مانع بولمق استر ایدی . بونك ایچون هانری کاتیرینانی ترك ایدوب آننا بوله‌ین اسمنده بر قادین ایله ازدواج ایلدی . سگزنچی هانری پاپاغه مراجعت ایدوب کاتیرینا برادرینك زوجه‌سی بولدیغندن کلیسا قانونی بوینچه اوزینه نکاحی صحیح بولمادیغی نی بهانه قیلوب تطلیق ایچون رخصت طلب ایتمش ایدی . پاپا رخصت بیرمدیکندن سگزنچی هانری پارلینت‌نك موافقتی برله انکلتره کلیسالرنك پاپالرغه تابع بولمدیغی نی ، امور مذهبیه‌ده دخی رئیس اوزی بولدیغنی اعلان ایتمش فاتولیك مناسترلرینی بتروب املاك واراضیسنی ضبط ایتمشدر (۱۵۳۲) .

انکلیزلر فاتولیك مذهبندن آیرلسه‌لرده لوترنك‌ده، قلوین نك‌ده تعلیماتنی قبول ایتمدیلر آنغلیقان مذهبی اسمنده اوزلرینه باشقه بر مذهب تأسیس ایتدیلر .

سگزنچی هانری‌دن صوڭره اوغلی آلتنچی ادوٰارت ، آندن صڭره کاتیرینانك قزی ماریه حکمدار بولدی بونلر زماننده انکلتره اختلال ایچنده قالدی . ماریه اسپانیا قرالی مشهور ایکنچی فیلیب برله ازدواج ایتمش ایدی زوجینك تشویقی برله انکلتره‌ده فاتولیك مذهبی نی اعاده ایتدیرمگه طرشوب بیك کوب پروتستانلرنی قتل ایتدرمشدر .

الیزابت وماریه ستوارت . — الیزابت سگزنچی هانرینك قزیدر ماریه‌دن صڭره انکلتره تختنه اوتوردی (۱۵۵۸) سگزنچی هانری الیزابت نك والده‌سی آننابوله‌ین‌نی اعدام ایتدرگاچ الیزابت‌نی اوزینك سرایندن چقارمش بر شاتوغه حبس ایتمش ایدی . الیزابت یاش وقتنی یالکز باشینه کتاب مطالعه‌سی برله وقت اوزدروب بیك یاخشی علم ومعرفت تحصیل ایتمش ایدی . تختکه اوتورغاچ اوزینك فراست ودریاتی برله انتخاب ایلدیکی مقتدر مینیسترلر سایه‌سنده انکلتره‌نی یاخشی اداره ایلدی .

الیزابیت دورنده انکلیز کیمه‌چیلری دنیانك هر طرفنه سیاحت ایدوب تجارة ایدرلر یرلر ضبط قیلوب مستملکات تشکیل ایدرلر ایدی الحاصل الیزابت زماننده انکلتره حکومتی سیاست وتجارة جهتندن دنیاده برنچی حکومت بولدی. علم ومعرفت جهتندن دخی یاخشی ترقی ایتدی، انکلتره‌نك شیکسپر، بقون کبی ادیبلری الیزابت دورنده یتشوب انکلیز لساننی اصلاح ایتدیلر.

الیزابت دورنده اسقوچیاده ماریه‌ستوارت اسمنده بر خاتون حکومت ایتمکده ایدی ماریه‌ستوارت قاتولیك مذهبنده بولوب مینسترلرنی قاتولیکلردن انتخاب ایدر ایدی، حالبوکه اول وقتلرده اسقوچیا اهالیسنك کوبیسی (*) پروستان مذهبنده بولدیغندن ماریه ستوارتنك بو حرکتندن راضی توگل‌لر ایدی. بر کون ماریه‌ستوارتنك زوجی لورد دارینله‌ی مقتول بولدیغندن اسقوچیا اهالیسی دارینله‌نی قتل ایتدرمك برله ماریه‌نی اتهام ایدوب علیهنده قیام ایلدکلرندن ماریه‌ستوارت حکومتنی ترك ایدوب الیزابت زدینه التجا ایتمکه مجبور بولدی.

انکلتره قاتولیکلری الیزابت‌نی حکومتدن طرد ایدوب حکومتنی ماریه‌ستوارتقه بیرمك فکرنده بولندقلرندن الیزابت ماریه ستوارتنك برنچی دوشمانی ایدی. بونك ایچون الیزابت بوحالنی فرصت عد ایتمش ماریه‌ستوارتنی اون سکز سنه قدر حبس خانه‌ده طوتوب نهایت اعدام ایتدرمشدر.

ماریه‌ستوارتنك الیزابت طرفندن اعدامی بتون قاتولیك عالمنه بیك زیاده سؤتأثیر ایلدی. حتی اسپانیا قرالی ایکنچی فیلیبنك انکلتره اوزرینه قوتلی بر دونناسوق ایتمکینه ده‌شول وقعه وسیله بولدی. الیزابت اوزندن صوکره حکمدار بولمق اوزره ماریه‌ستوارتنك اوغلی ژاقنی ولی عهد تعیین ایلدی چونکه الیزابت قز حالنده وفات بولدی. اوغلی قزی یوق ایدی برادر وهمشیره‌سی دخی یوق ایدی. نسب جهتندن الك یاقینی مذکور ژاق ایدی. (۱۶۰۳) نچی یلده الیزابت وفات بولوب برنچی ژاق انکلتره تختنه جلوس ایتکاچ اسقوچیا وانکلتره قراللقلری برلشمش در.

برنچی ژاق (Іаковъ) اوزی قاتولیك مذهبنده بولسه ده تختنه اوتورغاچ حکومتنك رسمی مذهبی آنغلیقان مذهبی بولدیغندن هر خصوصده آنغلیقانلرغه رعایه قیله‌چغنی بلدرمشدر. حالبوکه انکلتره‌ده بولغان قاتولیکلر ژاقنك جلوسی برله

(*) اسقوچیا پروتستانلری قلوین مذهبنده بولوب پورتیانیزم اسمی برله مشهوردر.

قاتولیك مذهبی رسمی مذهب بولاچغنی امید ایه‌لر ایدی. بو دفعه امیدلری بوشقه چقدیغنی آڭلاغاچ مأیوس بولوب بیك ضور بر جنایت اجراسنه قرار ویرمشلر یعنی قرال وخاندانی وارکان حکومت حاضر بولندیقلری وقت جمله‌سنی تلف ایتمك فکری برله، پارلمینت دائره‌سی آستنه باروت (داری) وضع ایتمشلر ایدی. لکن بو اش بر کون اوّل حکومتکه معلوم اولدیغندن بالجمله قاتولیکلرنڭ لونده‌دن سورلمه‌سینه سبب بولدی. بو واقعه تاریخده باروت قومینه‌سی دیه معروفدر.

برنچی ژاق غایت مستبد ومسرف بر حکمدار ایدی. اسقوچیاده بولغان پورتیانلریده تضییق ایدر ایدی. بونڭ ایچون اوزندن کمسه راضی توگل ایدی، ژاقدن صوڭره اوغلی برنچی شارل انکلتره تختنه اولتردی. شارل وقت شبابتنده‌گی حالی برل انکلتره اهالیسنی خیلی امیدگه توشرگان ایدی. فقط حکمدار بولغاچ اخلاقنی تبدیل ایدوب آتاسندن زیاده مستبد بر حکمدار بولدی. بوکنیغام اسمنده بر وزیرینڭ سوزی برله تبعه‌سینه بیك کوب جبر وظلم ایلدی. قانون اساسی موجبنچه انکلتره‌ده اهالیدن ویرگی آلمق ایچون پارلمینت‌ننك موافقتی شرط بولدیغندن برنچی شارل مدت حکومتنده استدیکی وقت ویرگی آلماقده حقلی بولغاننی تصدیق ایتدرمك ایچون پارلمینت‌نی جمع ایتمشدر. لکن پارلمینت بوکنیغام کبی رذیل آدملرننك حکومتکه مداخله‌سنی بترمی توروب برتین آقچه ویرمگه موافقت ایتمیه‌چکنی بیان ایله‌دکندن قرال برله پارلمینت آراسی بوزلمشدر بوننك اوزرینه قرال پارلمینت‌نی تاراتوب جبراً ویرگی آلماغه باشلامش بیك کوب آدملرنی بلا سبب اعدام ایتدرمشدر.

انکلتره‌ده اختلال کبیر. — برنچی شارلننك ادارهٔ ظالمانه‌سی اهالیننك حکومتکه قارشی عصیانی ایچون یول حاضرلمشدر. عصیان الڭ اول اسقوچیاده باشلادی؛ آندن صوڭره ایرلانده قاتولیکلری قیام ایتدی. بو عصیانلرنی تسکین ایچون شارل آقچه‌غه محتاج بولدیغندن ینه‌ده پارلمینت‌نی جمع ایتمش ایدی. بو دفعه پارلمینت حکمدارنی یوق حکمنده توتوب حکومتنی اداره ایتمگه باشلادیغندن برنچی شارل لونده‌نی ترك ایدوب اوزینه صادق وسساللردن عسکر جمع ایتمش پارلمینتو ایله محاربه‌گه کرشمشدر. بو پارلمینت یکرمی سنه قدر حکومتنی اداره‌ایتدیکی ایچون اوزون پارلمینت دیه معروفدر. محاربه‌ننك ابتداسنده پارلمینت ننك

عسکری مغلوب بولمامش ایدی صوڭره‌لری پارلمینت طرفندن قوماندان تعیین قیلنغان قروموه‌لنڭ همتی برله قرال طرفدارلری مغلوب وپریشان بولدی. شارل اوزی اسقوچیاغه قاچدی. لکن اسقوچیالیلر شارلنی توتوب انکلیزلرگه‌تسلیم ایتدیلر نهایت‌شارل انکلیزلر طرفندن‌دولت‌خائنی عد ایدیلوب بالمحاکمه اعدام ایدلدی.

بوندن صکره‌انکلتره‌ده جمهوریت اعلان قیلنوب مشهور قروموه‌ل پرونکتور عنواننده رئیس جمهور اعلان ایدلدی. لکن انکلتره ینه‌ده ادارهٔ مستبده‌دن قوتلمادی، چونکه قروموه‌ل‌اوزون پارلمینت‌نی جبراً طاراتوب حکومتنی اوزی تلاگانچه‌اداره ایتمگه باشلامشدر. قروموه‌ل انکلتره‌نی کرك داخلا وکرك خارجاً حسن اداره‌ایدوب انکلتره‌نڭ الیزابت دورنده حاصل بولوب استوراتلر دورنده غائب بولغان شهرتینی‌وقوتنی اعاده ایتکان بولسه‌ده اداره جمهوریه اصولنه رعایه ایلمدکندن دوشمانلری بیك کوب ایدی. حتی‌بر دفعه‌حیاتنه‌ده‌قصدایتمشلر ایدی. بوندن صکره قروموه‌ل قورقوسندن خسته بولوب شول خسته‌لغندن وفات بولدی. (۱۶۵۸)

قروموه‌لدن صکره قرال طرفدارلری برنچی شارلنڭ‌اوغلی‌ایکنچی شارلنی قرال اعلان ایتدیلر بواثناده انکلتره‌ده پارلمینت اعضاسی ویغی وطوری فرقه‌لرینه آیرلمشلر ایدی ویغی فرقه‌سی قراللرنڭ نفوذینی آزالتوب حکومتنڭ اداره‌سنی اصلاح ایتمك فکرنده ایدی. طوری فرقه‌سی حکومتنڭ بولدیغی حالنی محافظه ایتمك افکارنده ایدی. پارلمینت‌نڭ اکثرمذاکراتی بوایکی فرقه‌نڭ لزومسز مباحثه‌لری ایله اوزارایدی.

ایکنچی شارلدن صکره برادری ایکنچی ژاق قرال بولدی. بوژاق قاتولیك مذهبنده بولوب قاتولیك‌لرنی التزام ایلدیکندن انکلتره پروتستانلری ژاقنڭ کیاوی فلمنڭ جمهوریتی رئیسی کلیوم دورانژنی انکلتره تختنه دعوةایتدیلر. کلیوم دورانژ بر مقدار فلمنڭ عسکری برله انکلتره‌گه چقدیغندن ایکنچی ژاق مدافعه ایتمکسزین فرانسه‌غه فرارایتدی (۱۶۸۸).

اوچنچی کلیوم دورانژنڭ انکلتره تختنه جلوس برله انکلتره اهالیسنڭ امتیازلری آرتوب انکلتره حکومتنده بحق ادارهٔ مشروطه باشلانادر. اوچنچی

کلیوم زوجه‌سی ماریه سایه‌سنده انکلتره حکومته نائل بولغان ایدی. ماریه وفات بولغاچ دخی حکومتدن محروم ایدلدی. وفاتنه قدر انکلتره‌ده قرال بولدی. کلیوم وفات بولغاچ انکلتره تختنه ماریه‌نك همشیره‌سی آننا اوطوردی (۱۷۰۲) بونك زماننده انکلتره حکومتی اسپانیا وراثت محاربه‌لرینه مداخله ایدوب فرانسوزلر برله محاربه‌گه کرشدی لورد مالبورواسمنك بر قوماندان فرانسه قرالی اون دورتنچی لوئی‌نی مغلوب ایتدی. اسقوچیا پارلمینتی الغا ایدیلوب اسقوچیا ایله انکلتره‌نك اتحادی دخی آننا زماننده واقع بولدی.

هانووه‌ر سلاله‌سی. — آننادن‌صکره انکلتره قراللغی هانووه‌ر سلاله‌سینه انتقال ایلدی یعنی ایکنچی ژاقنك خفیدی بولدیغی حالده آلمانیاده هانووه‌ر دوقه‌سی بولغان برنچی یورگی (۱۷۱۴ — ۱۷۲۷) آندن صکره اوغلی ایکنچی یورگی (۱۷۲۷ — ۱۷٦۰) ویغی فرقه‌سینك یاردمی برله انکلتره قرالی بولدیلر. بونلر هرایکیسی انکلتره لساننه واقف بولمدیقلرندن هانووه‌رده اوتورلر انکلتره اشلرینی باش مینیسترلرگه حواله ایده‌لر ایدی. بو اثناده باش مینیستر بولغان (ۋالپول) یکرمی سنه قدر انکلتره‌نی بیك یاخشی اداره ایتمش محاربه‌گه کرشمینچه انکلتره تجارهٔ بحریه‌سنی ترقی ایتدرمشدر.

برمدت صوڭره ویلیام پیت اسمنده بر آدم باش مینیستر بولدی. پیت مدبر وعاقل حریص شهرت بر آدم ایدی. بونڭ زماننده انکلتره حکومتی آوستریا برله پروسیا آراسنده بولغان یدی سنه محاربه‌سینه مداخله ایدوب پروسیا قرالی ایکنچی فره‌دریك‌گه معاونت نقدیه‌ده بولندی دڭزده ومستملکاتده فرانسوز واسپانیوللر برله محاربه ایدوب آمریقاده فرانسه‌دن قانادا اسپانیوللردن فلوریدا قطعه‌لرینی ضبط ایلدی. بو اثناده ایکنچی یورگی وفات بولوب طوری فرقه‌سی طرفداری بولغان اوچنچی یورگی قرال بولدیغندن (۱۷٦۰ — ۱۸۲۰) ویلیام پیت استعفاسنی بیرمش قرال اوزی حکومتنی اداره ایتمگه باشلامشدر. بونڭ زماننده مستملکات محاربه‌لرینه نهایت بیرلوب پاریژ مصالحه‌سی نتیجه‌سنده قانادا، فلوریدا قطعه‌لری، هندستان سواحلنده بولغان بعض مهم فرانسه مستعمراتی اداره‌سنده قالمشدر. بو زمانلرده انکلتره حکومتی برنچی درجه‌ده بولسه‌ده ادارهٔ داخلیه‌سی بیك

منتظم توکل ایدی لاینقطع محاربه‌لر سببلی انکلتره خزینه‌سی آقچه‌سز قالدیغندن اهالیدن بیك کوب ویرگی آلنمغه باشلامشدر. همده بو زمانلرده ایجاد قیلنغان ماشینالر سببلی عمله کروهی آچ قالمش ایدی.

اوچنچی یورگی‌دن صوڭره اوغلی دورتنچی یورگی غایت سفیه و مسرف بولدیغندن اهالینڭ شکایتی کوندن کون آرتمقده ایدی. بر از اوّل اصلاحات اجرا ایتمزسه برضرور اختلال چقمق احتمالی بار ایدی. بو اثناده اش باشنده کوبراك طوری فرقه‌سی بولوب بونلر اوزلری اصلاحات علیهنده بولدیقلری حالده اهالی نظرنده منظور بولغان ویرگیلرنی تعدیل ایتمك باروت‌قومیته‌سی وقعه‌سی برله حقوق سیاسیه‌دن محروم بولغان قاتولیك‌لرنی پارلمینتو اعضالرینه قبول ایتمك کبی اصلاحات اجراسینه مجبور بولدیلر.

دورتنچی یورگی وفات بولغاچ برادری دورتنچی کلیوم انکلتره تختنه اوطوردی. کلیوم اوزی اصلاحات طرفداری بولدیغندن بونڭ زماننده انکلترهنڭ اداره‌سی بیك زیاده اصلاح ایدلمشدر. انکلتره‌ده ادارهٔ مشروطه اصولی اون اوچنچی عصردن بیرلی موجود بولسه‌ده ملت مجلسنه اعضا صایلامق خصوصنده نظام نامه یوق ایدی زادکان صنفی اوزلرینڭ قول آستنده بولغان فقرا اوزرنده نفوذ یورتوب اوزلری تلگان کشینی صایلاتورلر ایدی. کلیوم زماننده انتخاب نظامنامه‌سی نشر ایدیلوب رأیی بیرمك ملت مجلسنه اعضا بولمق حقی سنه‌ده یتمش بش روبله قدر حکومتکه ویرگی بیره طورغان کشیلرگه تخصیص ایدلمشدر. بونڭ زماننده باش مینیستر بولغان مالبورن انکلتره مستملکاتی اسارتنی بتروب آنلر حقنده بولغان نظامنامه‌نی تعدیل ایلدی. (۱۸۳۴)

دورتنچی کلیومدن صوڭره قرنداشینڭ قزی ویکتوریا انکلتره تختنه اوطوردی. (۱۸۳۷) بونڭ ابتدای جلوسنده‌گی مهم واقعه ذخیره حقنده بولغان کمرك نظامنامه‌سی علیهنده فقراء عصیانی بولدی. انکلتره حکومتی اوچنچی یورگی زماننده بیرلی آقچه‌غه محتاج بولدقچه خارجدن کیلگان نرسه‌لرگه کمرك ویرگی‌سنی آرتدردیغندن ذخیره، توز، شیکر کبی احتیاجات ضروریه‌دن بولغان نرسه‌لرنڭ ده بهاسی کوتارلوب فقیر خلقنڭ احتیاجاتی کوندن کون آرتمش ایدی بوجهتله فقیر اهالی معیشتدن عاجز قالدیقلرندن عصیان چغارغانلر ایدی. بونڭ اوزرینه

ویکتوریانڭ باش مینستری روبرت پیل بایلرنڭ وارداتی اوزینه ایکی یارم فائض ویرگی آرتدروب خارجدن کیلگان ذخیره وامثالی نرسه‌لرنی کمرك ویرگی سندن معفوطوتمش بو وجهله فقیرلرنڭ معیشتنی تسهیل ایتمشدر (۱۸۴۶)

انکلترهنڭ هندستان مستملکاتی. — قرالیچه الزابت دورنده (۱۶۰۰) سنه میلادیه‌ده بر نیچه تجار سرمایه‌لرینی برلاشدروب قومپانیا یعنی شرکت عقد ایتمشلر هندستان ایله تجارة ایتمك اوزره قرالیچه‌دن امتیاز آلمشلر ایدی بو شرکت هندستاننڭ سواحل سکنه‌سی برله تجارتکه باشلاب، مادراس، بومبای، قالکوته شهرلرنده اسقلاتلر آچدیلر. یرلیلردن آراضی اشتراء ایدوب انگلتره مهاجرلری اوطورتدیلر، بو اثناده هندستاننڭ واق واق رجالقلر آراسنده بولغان منازعه ومحاربه‌لردن انگلیز شرکتی بیك زیاده استفاده ایتدی انگلیز تبعه‌سنی محافظه وحمایه ایتمکنی بهانه ایدوب استحکاملر بنا ایتدی، عسکر تربیه‌سی برله تربیه ایدوب اجرة مقابلنده یرلیلرنی استخدام ایتمگه باشلادی. صوڭره‌لری بونلردن سپاهی آراسنده معروف بولغان منتظم صورتده تعلیم کورگان آردولر ترتیبنه موفق بولدی. فرانسه مالیه نظارتنده قولبر بولندیغی اثناده فرانسوز تاجرلرندن مرکب بر شرکت دخی هندستانغه باروب هندستان تجارتنه مداخله ایتمگه باشلادیغندن انگلیزلر برله فرانسوزلر آراسنده رقابة آچلمش ایدی. نهایت بو رقابة منازعه ومحاربه درجه‌سینه باروب آوروپاده یدی سنه محاربه‌لری اثناسنده هندستانده دخی انگلیزلر برله فرانسوزلر آراسنده محاربه دوام ایتمشدر. بو محاربه‌لرده انگلیزلر سپاهیلر سایه‌سنده غالب بولوب قروندەل ساحلنی کاملا ضبط ایتدیلر (یعنی جزیره‌نڭ شرق طرفلرینی آلوب بتدیلر) بو وجهله ضبط واستیلا ایدلگان هندستان قطعه‌سنی انگلیز شرکتی ۱۸۵۶ نچی یلغه قدر بیك یاخشی اداره‌ایتکان بولسه‌ده تاریخ مذکور هند اهالیسی شرکت علیهنده عصیان چغاروب سپاهی گروهی دخی عاصیلرغه قاتشدیغندن انگلیز حکومتی هندستان اداره‌سنی قومپانیادن آلوب طوغریدن طوغری اداره ایتمگه باشلامشدر.

فرانسه حکومت مستقل‌سی واحوال اخیره

۱۵۴۷ — ۱۶۱۰ — ۱۶۴۸

مذهب منازعه‌لری سن بارتله‌می کیچه‌سی. — فرانسه قرالی برنچی فرانسوا بشنچی شارل علیهنه آلمانیا پروتستانلری برله اتفاق ایتکان بولسه‌ده اوزینک مالکنده قاتولیك مذهبندن آیرلغانلرنی بیك زیاده تضییق ایدر، حتی اوتقه یاقدررایدی. فرانسوادن صوکره اوغلی ایکنچی هانری وبونک اوغلی ایکنچی فرانسوا دخی پروتستانلر حقنده برنچی فرانسوا پولیتیقه‌سنه دوام ایتسه‌لرده فرانسه زاده‌کانی آراسنده پروتستانلق کوندن کون آرتمقده ایدی. چونکه فرانسه زاده‌کانی (یعنی دوه‌رانلری) قاتولیك مذهبنده بولغان قراللرنی اعتباردن توشروب ایسکی دره‌بکلك اصولنی اعاده ایتمك اوچون پروتستانلرنی حمایه‌ایدرلر ایدی فرانسه‌ده پروتستانلقنك قلوین مذهبی انتشار ایدوب فرانسه پروتستانلری (هوگینوت) اسمی برله معروف بولدیلر قاره خلق قاتولیك مذهبنده ثابت قالدی.

ایکنچی فرانسوادن صوکره برادری۹ نچی شارل حکمدار بولدی (1560 — 1574) لکن بو بیك یاش بولدیغندن فرانسه حکومتی بر مدت شارلنك والده‌سی یکاتیرینا مدیچی قولنده قالدی بوقادین (خاتون) میشه‌ول پولیتیقه‌سن توتوب اوزینک مخالفلرینی اولدرتمك اوچون هرتورلی خیله‌ودسیسه‌لرگه مراجعت ایدر ایدی. هوگینوتلرنی هم تضییق ایدر ایدی. نهایت هوگینوتلر برله قاتولیکلر آراسنده محاربه‌لر آچلدی. اوتوز سنه قدر دوام ایتکان بو محاربه‌لر مذهب منازعه‌لری دیه معروفدر. هوگینوتلرننك رئیسی ناۋار قرالینک ولی عهدی (ناسلیدنگی) هانری بوربون ایدی انکلتره قرالچه‌سی الیزابت دخی هوگینوتلرگه ياردم بیروب توره ایدی.

واقع بولغان محاربه‌لرده هوگینوتلر غالب بولوب فرانسه‌نک غرب طرفنده برنیچه شهرواسکله‌لرده ضبط ایتدیلر. یکاتیرینامدیچی بویلچه هوگینوتلرنی تأدیب ایده آلماغاچ مصالحه ایدوب هوگینوتلره اختیار بیردی هوگینوت رئیسلرینی قرال طرفنه جلب ایتمك اوچونده اوزینک قزی مارغاریت‌نی هانری بوربونغه تزویج ایلدی. لکن بونکده فائده‌سی بولمادی. برآز صوکره سن بارته‌لمی

کیچه‌سی دیه معروف بولوب فرانسه تاریخنه بیك ضور برلکی بولغان قانلی مقاتله واقع اولدی (۱۵۷۲)

هانرینك طوینده حاضر بولمق اوچون بیك کوب هوگینوتلر پارس‌غه کیلگان ایدی. هوگینوت رئیسلرندن امیرال قولینیی ده برابر ایدی بو ذات درایتلی و مقتدر بر آدم بولوب ۹نچی شارلنی اوزینه قاراتمش و بو سایه‌ده فرانسه حکومتنه مداخله ایتمگه باشلامشدر. حتی بر آرالق ایکنچی فیلیب علیهنه فلمنك پروتستانلرینه یاردم بیرمك اوچون شارلنی کوندرمش ایدی. بو حالدن یکاتیرینا بیك زیاده متأثر بولوب اوغلنی پروتستانلر علیهنه تشویق ایتمگه باشلادی پروتستانلر محو ایدلمی توروب شارل ایچون تحتنده طنچ اوطورمق ممکن بولمادیغنی سویلادی. بونك اوزرینه ۹نچی شارل هوگینوتلرنی بردن محو ایتمك فکرینه توشوب آوغوستنك یکرمی دورتنده سن بارتله‌می دیه معروف بر بیرام کیچه‌سنده پروتستانلر اوزرینه هجوم ایتمك حقنده قاتولیك‌لرغه یاشرون امرلر تاراتدی. خطاً قاتولیك‌لر قتل ایدلمسون ایچون قوللرینه آق یاولق باغلامقنی امر ایتدی. مذکور کیچه‌ده معین بر اشاره اوزرینه قاتولیك‌لر یوقوده بولغان پروتستانلر اوزرینه هجوم ایلدکلرندن پارس شهرنده غایت دهشتلی مقاتله واقع بولدی بو کیچه‌ده قولینیی‌ده تلف بولدی. هانری بوربون کیاو بولدیغی اوچون قوتولمش ایدی لکن آنیده پروتستان مذهبنی ترك ایتمگه مجبور ایتدیلر. بو کیچه‌ده فرانسه‌نك باشقه شهرلرنده ده مڭلرچه پروتستانلر قتل ایدلمشدر مع مافیه فرانسه‌ده پروتستانلر بتمدی حیاتده قالغانلری تکرار محاربه‌گه باشلاب آز زمانده قوتلدیلر هانری بوربون دخی پروتستانلقغه قایتوب هوگینوتلرغه قوشلدی ۹نچی شارل بو قدر جان تلف ایلدیکی حالده پروتستانلقنی بتره آلمادیغندن اضطراب وجدانی خسته‌لغنه دوچار بولوب مشهور

کیچه‌دن ایکی سنه صوڭره وفات بولدی. یرینه برادری اوچونچی هانری قرال بولدی اوچونچی هانری بوندن برآز اول لهستان قرالی انتخاب ایدلمش ایدی. برادرینك وفاتی خبرن ایشتکاچ لهستان‌نی ترك ایدوب فرانسه‌غه عودت ایتدی. لکن پاریژ اهالیسی اوچنچی هانریغه قارشی عصیان چقاردقلرندن اوچونچی هانری، هوگینوتلر برله اتفاق ایدوب هانری بوربون ایله برابر پاریژ شهرینی محاصره ایتکان ایدی فقط محاصره اثناسنده بر جزویت پاپاسی طرفندن قتل ایدلمشدر.

(دورتنچی هانری)

دورتنچی هانری — اوچنچی هانری وفات بولغاچ فرانسه‌ده والواخاندانینك برطارماغی منقرض بولوب مذکور خاندانغه پروتستانلرنك رئیسی بولغان هانری بوربوندن باشقه یاقین کیمسه قالمادیغندن هانری بوربون پروتستانلر طرفندن فرانسه قرالی اعلان قیلنمش ایدی. لکن قاتولیك‌لر بونك حکمدارلغنی قبول ایتمدیلر هانری بوربون پاریژ شهرینی برنیچه کره‌لر محاصره ایدوب قاتولیك‌لری تضییق ایلدیکی حالده اوزینك حکمدارلغنی تصدیق ایتدره آلمادی مگر تکرار قاتولیك مذهبنه قایتو برله گنه تصدیق ایتدیرمگه موفق بولدی (۱۵۹۳)

بو وجهله دورتنچی هانری رسما فرانسه قرالی بولغانده فرانسیه حکومتی بیك مشکل برحالده ایدی حکومتنك اوچ یوز میلیون بورچی بار ایدی. مذهب منازعه‌لری اثناسنده میلیوندن زیاده آدم تلف بولوب فرانسه‌ده تجارة وزراعت یولدن چقمش، هر طرفده اشقیا گروهی تورمش ایدی ولایت مأمورلری پای تحت‌نك قارشیلغندن استفاده ایدوب استقلال ایتمك فکرینه توشمشلر ایدی. دورتنچی هانری بیك زیاده اجتهاد برله مملکتنی اصلاح ایتمگه کرشدی. اوّل نانت فرمانی‌ایله پروتستانلرنی مذهبلرنده اختیارلی قیلوب طنچلاندردقدن

صوكره قاتوليكلرنك دخی مناسبتسز حركتك بولغانلرينی حتی اوزينك عليهنك عصيان ايتكانلرينیده عفو ايدوب اوزينه محبت ايندرمشدر. بوندن صوكره هانری فرانسه‌نك احوال ماليه‌سنی اصلاح ايتمكه كرشوب وفاتنه قدر فرانسه‌نی داخلی وخارجلی غائله‌لردن قوتقارمغه موفق بولدی.

برنچی فرانسه زمانندن بيرلی فرانسه زاده‌كانی اوزلرينك يرلرينی طاشلاب كيف وصفا ايله پاريژده وقت اوزدروغه اوكرنكانلر ايدی دورتنچی هانری آنلرنی اوزلرينك قريه‌لرينه قايتوب زراعت ايله معيشت قيلمغه مجبور ايلديكی كبی اراضی‌وير كيلرينی آزايتوب قاراخلقنی دخی زراعتكه تشويق وترغيب ايتمش تجارة صاحبلرنیده حمايه‌ايتمشدر. بوجهتله قاره‌خلق هانريدن بيك راضی بولدی. لكن مذهب خصوصنك هانرينك فكری آچيق بولوب پروتستانلرغه اختيار بير ديكندن قاتوليك پاپاسلری هانرينی سومزلر ايدی. حتی هانرينك ايكنچی زوجه‌سی ماريه‌مديچی دخی زوجندن راضی دكل ايدی. نهايت الامر بو دخی اوچنچی هانری كبی جزوتيل طرفندن قتل‌ايتدرلمشدر. (١٦١٠)

رشيليو هم مازارين — دورتنچی هانری وفات بولغاچ اوزينك اوغلی ولی‌عهدی اون اوچنچی لوئی بيك ياش بولديغندن فرانسه حكومتی برمدت لوئی‌نك والده‌سی ماريه مديچی قولنده قالدی. بواثناده فرانسه‌ده ينه‌ده قارشيقلقلر ظهور ايتمكه باشلاديغندن ماريه مديچی حكومت اداره‌سنی رشيليو اسمنك برقاردينالغه‌تسليم ايتمش ايدی. قاردينال رشيليو غايت‌مقتدر برآدم‌بولوب فرانسه‌حكومتنی بيك يخشی اداره ايتمش‌حتی اون‌اوچنچی لوئی‌سن‌رشدكه‌اير شكاچ رشيليونك اداره‌سندن اوزيده راضی بولوب وفاتنه‌قدر حكومتنی رشيليودن آلمامشدر. رشيليو زماننده فرانسه‌نك اداره‌سی‌اصلاح ايديلوب مركزحكومتنك قوتی آرتمش فرانسه حكومتی آوروپاده ايك قوتلی حكومتلردن صانالمشدر.

اون‌اوچنچی لوئی وفات بولغاچ اوغلی اون دورتنچی لوئی آلتی ياشنك

قرال بولدیغندن بونڭ زماننده دخی فرانسه حکومتی اون‌دورتنچی لوئی‌نڭ والده‌سی اوسدیالی آننا اداره‌سنده قالمشدر. آننانڭ باش مینستری قاردینال مازارین ایدی. مازارین دخی رشیلیو کبی فرانسه حکومتینی بیك زیاده اجتهاد برله اداره ایدوب (١٦٦١) نچی یلده وفات بولمش بوندن صوڭره فرانسه حکومتنی اون دورتنچی لوئی بالذات اداره ایتمگه باشلامشدر.

صحیفه‌لریز
t.me/sehifeleribiz
www.g2kzn.org/sehife
u.u8686@gmail.com

ناشرینڭ آدریسی قزان واوفا ایچون :

Казань
Уфа } *И. Идрисову*